

TAALBELEID IN EEN MEERTALIG BRUSSEL

Een praktische gids voor beroepsopleidingen

Voorwoord

In Brussel worden meer dan honderd verschillende talen gesproken, door Brusselaars van honderdtachtig verschillende nationaliteiten. Dat maakt van onze hoofdstad een van de meest diverse steden van de wereld. Die taaldiversiteit is een belangrijke economische troef maar brengt ook uitdagingen op het vlak van samenleven en leren met zich mee. Taal is immers de sleutel tot communicatie, begrip en het creëren van kansen. Daarom kiezen veel anderstalige Brusselaars bewust voor een Nederlandstalige beroepsopleiding. Niet alleen doen ze daar professionele competenties en ervaring op maar al doende versterken ze ook hun Nederlandse taalvaardigheid. Zo verhogen ze hun kansen op de arbeidsmarkt en op een volwaardige deelname aan de Brusselse samenleving.

Dat vraagt van de beroepsopleidingen wel om een visie en aanpak op het vlak van Nederlands in een meertalige context, die tegemoetkomt aan de verwachtingen van de cursisten en van hun toekomstige werkgevers. Bij de ontwikkeling van een doeltreffend taalbeleid vinden ze in het Huis van het Nederlands een ervaren partner. Het Huis ondersteunt hen met een begeleiding op maat, vertrekkende van de noden en vragen van de opleiding. Met vorming, intervisie en coaching versterkt het Huis hun medewerkers in hun dagelijkse opdracht. En dat al meer dan 20 jaar.

Die schat aan ervaring en materialen vindt u nu terug in deze toolbox. U kunt nu ook in uw eigen tempo aan de slag gaan met de fiches, checklists en filmpjes die het Huis ontwikkelde. Of u nu een ervaren docent of taalcoach bent of een nieuwkomer in de educatieve sector, deze toolbox biedt u praktische inzichten en bruikbare tips om de meertalige competenties van uw cursisten te bevorderen en het gebruik van het Nederlands te stimuleren.

Ik hoop van harte dat deze gids u zal inspireren en ondersteunen in uw streven naar krachtige, Nederlandstalige opleidingen in Brussel. Het is mijn overtuiging dat door meertaligheid te omarmen, we de deuren openen naar een meer inclusieve en respectvolle samenleving, waarin iedereen kan groeien en bijdragen aan onze prachtige stad.

Minister Sven Gatz

Collegelid van de Vlaamse Gemeenschapscommissie bevoegd voor Onderwijs en Scholenbouw

Inhoudstafel

Inleiding	7
Voor je aan de slag gaat	8
Taalbeleid in je opleiding	8
Verkenning van de vraag	9
Met je team aan de slag	9
Oprichten van de werkgroep Taal	10
Analyse van de taalsituatie in je opleiding	12
De opleiding in kaart brengen	13
Methode 1: de cursistenreis	14
Methode 2: observatie van collega's in de les	16
Methode 3: interview collega's	18
Bundel alle informatie in een SWOT-analyse	20
Mee(r) met het Huis	21
De focus van je opleiding bepalen: visie en taalbeleidsplan	22
De visieontwikkeling voorbereiden	22
Methode: werken met stellingen	24
De visietekst schrijven	26
Taalafspraken maken	27
Het taalbeleidsplan opstellen	28
Mee(r) met het Huis	29

Taalacties	30
Introductie over taalleren	30
Introductie over meertaligheid	34
Taalontwikkelen lesgeven (TOL)	35
Taalcoaching	38
Duidelijke mondelinge instructietaal	41
Duidelijk cursusmateriaal	42
Inzetten op spreekstrategieën	43
Mee(r) met het Huis	44
Verankering	46
Bijscholing en professionalisering van docenten	46
Communicatie van taalbeleid	47
Lexicon	48
Bronnen	50

Inleiding

Onze maatschappij is divers, op heel uiteenlopende vlakken. Die diversiteit biedt heel wat troeven, maar zorgt ook voor uitdagingen. Eén daarvan is talige diversiteit. Hoe ga je daarmee om in jouw opleiding? Welke plaats geef je het Nederlands in een omgeving die qua taal heel verscheiden is? En hoe kan je jouw opleidingscontext inzetten om oefenkansen te bieden voor al wie zijn kennis van het Nederlands wil of moet versterken?

In dit boekje bundelden we de expertise die ons team doorheen de jaren opdeed met taalbeleid in verschillende Brusselse opleidingsorganisaties. We reiken praktische documenten aan om zélf met taalbeleid aan de slag te gaan. Hoe zet je jouw team aan het denken over taalbeleid in je organisatie? Hoe implementeer je die visie in je werking? En welke acties kan een docent ondernemen om in te zetten op de taalontwikkeling van cursisten in de les?

Aan de hand van concrete fiches en uitgewerkte stappenplannen tonen we aan taalverantwoordelijken hoe je taalbeleid en alles wat daarbij komt kijken op de agenda zet. De fiches leggen stapsgewijs uit hoe je de basis van een taalbeleid ontwikkelt en hoe je het volledige opleidingsteam daarbij betreft. Je hoeft het boekje niet van A tot Z te volgen. We schreven het zo dat je op verschillende momenten kan inpikken. Let er wel op dat je sommige stappen niet kan overslaan.

Nog even dit. We kiezen in dit boekje voor de termen 'docent' en 'cursist'. De meeste deelnemers aan onze vormingen geven namelijk les in het volwassenonderwijs en gebruiken deze bewoordingen. Ben jij een 'leraar' en heb je 'studenten'? Werk je als taalcoach? Of geef je praktische vakken en ben je dus een instructeur? Geen nood, ook jij vindt hier inspirerende actiefiches.

Achteraan in het boekje vind je een lexicon. Neem daar zeker een kijkje als je de betekenis van een vakterm zoekt.

We wensen je veel leesplezier!
De taaladviseurs van het Huis van het Nederlands Brussel

PS Heb je vragen of wil je advies? Dan staan wij voor je klaar!
Mail ons op taalinjeopleiding@huisnederlandsbrussel.be

Voor je aan de slag gaat

Een taalbeleid opzetten is vaak ook een veranderingsproces. Daarom bekijk je het best eerst of er een voedingsbodem voor is. Wat zijn jullie verwachtingen? En is er ruimte voor een nieuw engagement? Pluis dat eerst grondig uit.

TAALBELEID IN JE OPLEIDING

De ene docent switcht vlot naar het Frans wanneer zijn instructie niet begrepen wordt, de andere houdt vast aan het Nederlands tot de cursist hem wat verstaat. Docenten ergeren zich aan de taalfouten in de toetsen van de cursisten, maar de directeur vindt geen antwoord op deze terugkomende frustraties. Tijdens stages krijgen cursisten te horen dat hun taalniveau niet voldoet of kunnen ze moeilijk communiceren met klanten.

Voor veel Brusselse opleidingen zijn dit herkenbare voorbeelden. Ze maken duidelijk dat een standpunt over taal in de opleiding, en de vertaling daarvan in een taalbeleidsplan, noodzakelijk zijn. Het heeft als doel de taalcompetenties en daarmee ook de studieresultaten van de cursisten te verbeteren. Kris Van den Branden definieert taalbeleid als volgt:

‘De structurele en strategische poging van een schoolteam om de onderwijspraktijk aan te passen aan de taalleerbehoeften van de leerlingen met het oog op het bevorderen van hun algemene ontwikkeling en het verbeteren van hun onderwijsresultaten.’

Een taalbeleidsplan maakt duidelijk wat de visie van een opleiding op taal is. Het geeft alle medewerkers van de organisatie houvast en geeft duidelijkheid aan zowel docenten als cursisten. Welk minimum taalniveau kan je vooropstellen voor je cursisten? Welke houding neem je aan tegenover andere talen? Of welke acties kan je ondernemen om je opleiding aan te passen aan de reële taalsituatie?

Een taalbeleidsplan doet een organisatie ook stilstaan bij de haalbaarheid van haar verwachtingen. Moet ze die bijsturen? Een taal leren is namelijk hard werken. Het gaat erg traag vooruit, het is intensief en stagneert vaak op een bepaald niveau.

Zie je gelijkenissen met de situatie in jouw opleiding? En wil je die aanpakken? Lees dan zeker verder.

VERKENNING VAN DE VRAAG

Waarom wil je opleiding eigenlijk aan taalbeleid werken? Wat zijn de talige uitdagingen die jullie willen aanpakken en waardoor zijn die vermoedelijk veroorzaakt? Welke resultaten verwacht je opleiding van zo'n taalbeleidsproces? En wat impliceren die verwachtingen qua investeringen in tijd en financiële middelen?

Cruciale vragen, die beantwoord moeten worden voordat jij en je opleiding aan taalbeleid kunnen werken. Het is dus belangrijk dat je voldoende tijd neemt om samen met de directie uit te klaren wat het doel van het taalbeleidsproces is en of je team voldoende geëngageerd is om ruimte en tijd te maken voor een grondig taalbeleid.

Werkte je opleiding al eerder aan een taalbeleid? Dan geven wij je inspiratie om het nieuw leven in te blazen.

Met je team aan de slag

Is jouw opleiding klaar om een taalbeleid te voeren? Zijn docenten gemotiveerd om de taalproblemen in hun klas aan te pakken? Of willen ze hun succesvolle aanpassingen in de les graag verankerd zien in een structureel beleid? Vergeet dan niet dat een stevig taalbeleid gedragen wordt door een volledig team van enthousiastelingen en niet door één gemotiveerde trekker.

Ga dus niet te snel en besteed voldoende aandacht aan het motiveren van je collega's. Geef ruimte aan hun bedenkingen en suggesties. De implementatie van een taalbeleid gaat veel beter als het hele team betrokken is.

Om te achterhalen hoe je collega's over taalbeleid in je opleiding denken en wat hun bedenkingen of verwachtingen zijn, kan je een enquête lanceren. Je vraagt naar de ervaringen van je collega's met het taalniveau van hun cursisten. Je peilt naar de bereidheid om hun eigen taalgebruik aan te passen. En je ontdekt wat hun frustraties over taal in je opleiding zijn.

Enkele vragen die je kan stellen om naar de draagkracht van je collega's te peilen:

- ✎ Begrijpen je cursisten de inhoud van je les soms niet door taalproblemen?
- ✎ Schakel je snel over op een andere taal als een cursist je niet begrijpt of als het gesprek traag verloopt?
- ✎ Vind je het oké als een cursist zijn thuistaal gebruikt op school?
- ✎ Vind je richtlijnen en visie rond taal in je opleiding belangrijk?
- ✎ Vind je het zinvol om verder te werken aan het taalbeleid van de opleiding? Waarom (niet)?
- ✎ Wat is volgens jou prioritair qua taalbeleid in je opleiding?
- ✎ Mag de taalverantwoordelijke een gesprek met je inplannen (in het kader van een taalanalyse)?
- ✎ Mag de taalverantwoordelijke een les van je bijwonen (in het kader van een taalanalyse)?

De resultaten van zo'n enquête geven je een goed zicht op de motivatie van je collega's om aan taalbeleid te werken. Ze geven je ook inspiratie voor talige actiepunten in de toekomst. Je kan de vragen natuurlijk herformuleren en aanpassen aan de context van je opleiding.

Voel je na de afname van zo'n bevraging enthousiasme bij je collega's? Is de meerderheid van je team klaar voor deze uitdaging? Is er in jullie praktische planning ook tijd om dit thema op de kaart te zetten?

Dan kan je met deze publicatie aan de slag!

Oprichten van de werkgroep Taal

Als je taalbeleid op de agenda wil zetten, is de oprichting van een werkgroep een goede eerste stap. Met een werkgroep bundel je de krachten. Je hebt meer impact op de hele personeelsploeg en een groter mandaat als je veranderingen voorstelt. Vanzelfsprekend zorgt de oprichting van zo'n werkgroep ook voor een meer evenwichtige verdeling van de taken.

Met een werkgroep werk je bovendien bottom-up. Dat is volgens ons de meest efficiënte manier om tot een gedragen en duurzaam taalbeleid te komen.

Instructiefiche

Wat

Tips voor de oprichting van een werkgroep

Doel

Met de oprichting van een werkgroep Taal verdeel je het werk dat bij een taalbeleidstraject komt kijken én vergroot je de draagkracht van je voorstellen. Je werkt van onderuit je organisatie aan een taalbeleid.

Door wie

Taalverantwoordelijke, directie

Hoe ga je te werk?

Stap 1: Stel de werkgroep samen

- Zoek 4-6 max. gemotiveerde medewerkers of docenten. Verplicht niemand om deel te nemen aan de werkgroep.
- Zoek deelnemers met verschillende profielen en docenten van verschillende vakken.
- Betrek zeker de taalverantwoordelijke, de taalcoach en eventueel een directielid.

Stap 2: Schat de werklast in

- Overleg 1,5 - 2 uur lang om de 2 à 3 maanden.
- Overleg om de 2 maanden in de voorbereidingsfase, daarna om de 3 maanden (enkel evaluatie, bijsturen en opvolgen).

- ✎ Reken extra werkuren voor de communicatie en voorbereiding van acties. Sta ook stil bij de tijd die je nodig hebt voor het uitschrijven van een taalbeleidsplan of de sensibilisering en motivatie van collega's.

Stap 3: Geef uitleg over de werking van de werkgroep

- ✎ De taalverantwoordelijke coördineert de werking, stelt de agenda voor overleggen op, bezorgt informatie aan de werkgroep en aan de deelnemers van de acties. De verantwoordelijke informeert de directie en collega's over de werking en acties van de werkgroep. De taalverantwoordelijke is de trekker van het taalbeleidsproces. De belangrijkste taken:
 - ▶ Taalafspraken maken met de werkgroep
 - ▶ Samen met de werkgroep haalbare, realistische en motiverende acties bedenken
 - ▶ Per actie een timing vooropstellen en verantwoordelijkheden verdelen
 - ▶ Taalacties en taalafspraken opvolgen, evalueren en bijsturen
 - ▶ Het taalbeleid verankeren in de dagelijkse werking
 - ▶ Efficiënt communiceren over de werking en de acties van de werkgroep
- ✎ Alle leden van de werkgroep zijn ambassadeurs voor taalbeleid in hun eigen team of dienst. Ze denken mee na over mogelijke taalacties en helpen die te realiseren. Ze motiveren hun collega's om eraan mee te werken.

TIPS VOOR DE WERKGROEP

- ✓ Zijn er quick wins? Daarmee bedoelen we acties die gemakkelijk en snel uit te voeren zijn, mét impactvolle en concrete resultaten. Benoem ze!
- ✓ Communiceer met de rest van de organisatie: wat doen jullie? Wat zijn de mijlpalen in jullie beleid? Wat hebben jullie (al) bereikt?
- ✓ Is je directeur niet bij de werkgroep betrokken? Hou hem of haar dan goed op de hoogte!

Analyse van de taalsituatie in je opleiding

Je kan niet aan de uitwerking van een taalbeleid beginnen zonder te weten hoe de huidige taalsituatie in je opleiding eruitziet. De input die je al verzameld van de directie, de coördinatoren en de docenten uit de opleiding, vul je in de analysefase dus aan met gedetailleerde info over de taalsituatie in je opleiding.

Wat zijn de talige sterktes en zwaktes van je opleiding? Hoe beleeft een cursist het opleidingstraject vanuit een talig oogpunt? Wat zijn de bevindingen van docenten in de opleiding? En hoe toegankelijk zijn hun lessen qua taalgebruik?

Heb je op dit moment geen tijd voor een uitgebreide analyse? Dan kan je toch al een aantal stappen ondernemen.

Je opleiding screenen is een goede eerste stap. Je gaat na of je opleiding al met een taalbeleidsplan werkt en onderzoekt of er al eerder taalacties plaatsvonden en wat de impact daarvan was.

Ook de cursistenreis geeft je heel wat info over de taalsituatie in je opleiding. Je verplaatst je in het hoofd van een cursist in de opleiding, en schat in hoe die de opleiding vanuit een talig perspectief beleeft. Wat zijn voor hem/haar de moeilijkheden qua taal? Hoe ervaart de cursist de website van je opleiding? Hoe beleeft die de lessen, het cursusmateriaal, de examens, de communicatie, de taalondersteuning ...?

Een derde bron van informatie zijn natuurlijk de trajectbegeleiders, stagebegeleiders en taalcoaches van je opleiding. Zij kennen de cursisten en de opleiding als de besten. Ze kunnen je dus heel wat inzichten geven over de taalsituatie in de opleiding. Ook via observatie van collega's en van de werkvloer kom je heel wat te weten over de talige uitdagingen waarmee een cursist te maken krijgt. Ga eens kijken in de les van een collega: begrijpen cursisten de instructies goed? Stellen ze vragen wanneer ze iets niet snappen? Komen ze zelf vaak aan het woord?

Kijk met diezelfde kritische blik naar het lesmateriaal van jullie opleiding. Welke oefeningen lopen telkens stroef en waarom? Hoe is de opmaak van het lesmateriaal, zoals cursussen, geïntegreerde proeven of eindwerken? En hoe zijn de opdrachten geformuleerd?

Tot slot is het ook waardevol om zo'n observatie op de werkvloer of stagevloer van je cursisten te doen. Je kan er nagaan wat de taaldrempels zijn die een cursist tegenkomt. Misschien communiceert de stagemotor moeilijk? Zijn er veel administratieve documenten? Of moet de cursist talige taken uitvoeren die hij niet inoefende in de opleiding? Daartegenover staan oefenkansen voor de cursist. Zie je bijvoorbeeld opties voor de cursist om meer aan het woord te komen? Of zijn er momenten waarop hij meer feedback op taal kan krijgen?

Heb je wél tijd en voldoende bereidheid om de taalsituatie van je opleiding structureel te analyseren? Doe dan beroep op onze expertise via taalinjeopleiding@huisnederlandsbrussel.be.

DE OPLEIDING IN KAART BRENGEN

Het is goed om de taalsituatie van je opleiding zo gedetailleerd mogelijk in kaart te brengen. Achterhaal of de opleiding al met een taalbeleid werkt of daar een aanzet toe maakte. Zijn er eerder taalacties ondernomen en wat was het resultaat daarvan? Met zo'n analyse ontdek je vaak blinde vlekken die relevant zijn voor de verdere aanpak.

Zoek informatie over onderstaande thema's. Die kunnen jou en je werkgroep inspireren voor acties in de toekomst. Je moet daarvoor misschien een overleg inplannen met je opleidingscoördinator, je directeur of een andere collega. Maak nadien een verslag van jullie gesprek. En vraag de directeur om expliciet te bevestigen dat die aan taalbeleid wil werken, mét de consequenties qua tijd en middelen die daarbij horen.

- ✎ Instream-, uitval-, doorstroom- en uitstroomcijfers
- ✎ Het taalniveau van anderstalige cursisten in de opleiding
- ✎ Het taalgebruik van de cursisten onderling
- ✎ Taaleisen die de opleiding stelt:
 - ▶ Wat is de duur van de opleiding? Wat zijn de instapvoorwaarden? Welke vakken en modules zijn er? Zijn er stages? En hoe groot zijn de klasgroepen?
- ✎ Het bestaande taalbeleid van de opleiding
- ✎ Taaleisen van de werkvloer:
 - ▶ Welk taalniveau Nederlands is nodig voor de werkvloer? In welke talige context zal de cursist werken? Moet de cursist naast het Nederlands ook nog andere talen beheersen? Wat zijn realistische jobs na de opleiding?
- ✎ Taaldrempels en taalproblemen voor cursisten in de opleiding:
 - ▶ Wat is de hoeveelheid vaktaal? Wat is het taalgebruik van de docenten?
- ✎ Taal oefenkansen voor cursisten in de opleiding:
 - ▶ Heeft je opleiding aandacht voor taalontwikkelende kansen voor haar cursisten?
- ✎ De haalbaarheid van een volledig Nederlandstalige opleiding:
 - ▶ Is het realistisch om in de opleiding enkel Nederlands aan bod te laten komen? Kunnen alle medewerkers daarvoor voldoende Nederlands?
- ✎ De ervaring van de directie, de coördinatoren, de taalverantwoordelijke en de docenten met aanpassingen in hun taalgebruik bij communicatie met laagtaalvaardige of anderstalige cursisten
- ✎ De initiatieven die nu al in de opleiding aanwezig zijn rond Nederlands leren
- ✎ De afspraken die nu al in de opleiding gemaakt zijn rond het gebruik van Nederlands
- ✎ Niet-talige knelpunten in de opleiding die een taalbeleidstraject kunnen bemoeilijken

Het kan bovendien ook interessant zijn om andere zaken rond taal in kaart te brengen. Stel een inventaris op van het Nederlands en andere talen in en rond jouw organisatie.

- ✎ Maak een lijst van alle medewerkers (bv. naam, functie, talenkennis, thuistaal, niveau Nederlands ...).
- ✎ Maak een inschatting van het Nederlands van je cursisten en je doelpubliek. En van de andere talen die ze spreken.
- ✎ Breng de taalsituatie in kaart bij partners en stagescholen.
- ✎ Denk na over de rol van het Nederlands in andere situaties (bv. bij teamoverleg, in contact met klanten, bij administratie...).

Methode 1: de cursistenreis

Je wil potentiële cursisten niet afschrikken bij hun eerste contact met je opleiding, bijvoorbeeld met een ingewikkeld inschrijvingsformulier of een flyer vol vaktaal. Daarom is het belangrijk om stil te staan bij hun eerste kennismaking. Is het taalgebruik van je opleiding aangepast aan de doelgroep? Hoe voelt het voor een anderstalige cursist om bij jullie terecht te komen?

Instructiefiche

Wat

Je verplaatst je in het hoofd van een nieuwe cursist in je opleiding en doorloopt de verschillende stappen in zijn eerste contacten met je opleiding. Wat zou je antwoorden als je een cursist was?

Doel

Je krijgt een goed zicht op de talige uitdagingen waarmee een geïnteresseerde cursist geconfronteerd wordt in het contact met je opleiding.

Door wie

Taalverantwoordelijke en/of werkgroep Taal

Tijd

2 à 3 uur

Hoe ga je te werk?

Neem de vragenlijst hieronder. Overloop het hele document en geef de antwoorden die je van een cursist verwacht. Trek lessen uit de antwoorden op deze vragen. Beslis met welke uitdaging(en) je prioritair aan de slag wil.

Vragenlijst:

1. Een potentiële cursist belt naar jouw opleiding...

- ✎ In welke taal neemt de medewerker de telefoon op?
- ✎ In welke taal zet de medewerker het gesprek verder?
- ✎ Spreekt deze medewerker ook duidelijk Nederlands en past hij dus zijn taalgebruik aan bij contact met anderstaligen'?

2. Er staat een potentiële cursist voor de deur...

- ✎ Kan je aan de buitenkant van het gebouw zien dat er opleidingen worden gegeven?
- ✎ Is het duidelijk aan de deur hoe je organisatie heet?
- ✎ Is het duidelijk dat het gebouw een Nederlandstalige opleiding huisvest?

3. Wat met jullie website?

- ✎ In welke talen kan een bezoeker de website lezen?
- ✎ Is het Nederlands makkelijk te begrijpen?
- ✎ Vindt een bezoeker makkelijk informatie over wat hij zoekt?
- ✎ Stel dat de persoon een e-mail in het Frans of het Engels schrijft. In welke taal krijgt hij dan antwoord?
- ✎ Zijn de online formulieren die de cursist moet invullen duidelijk?

4. En wat met flyers?

- ✎ Staat er veel tekst op de flyer?
- ✎ Is het Nederlands makkelijk te begrijpen?
- ✎ Zijn er foto's, afbeeldingen of pictogrammen? Zo ja, zijn ze relevant?

5. Hoe onthaalt jouw opleiding een nieuwe cursist?

- ✎ Is het onthaal makkelijk te vinden?
- ✎ Is het onthaal herkenbaar als onthaal?
- ✎ In welke taal spreken de onthaalmedewerker en de cursist met elkaar?
- ✎ Zijn er afspraken in jouw organisatie over hoe een onthaalmedewerker een cursist aanspreekt?

6. Welke afspraken maak je over het taalniveau van de cursist?

- ✎ Wat is het minimale taalniveau voor de opleiding?
- ✎ Welke documenten moet een cursist meebrengen zodat hij zijn taalniveau kan aantonen?

7. Vindt de cursist wat hij zoekt?

- ✎ Hangt er een overzicht van de lessen van de dag?
- ✎ Wat als de les, activiteit ... niet doorgaat? Hangt er dan een boodschap in duidelijk Nederlands of in een andere taal?

8. In het gebouw

- ✎ Zijn de leslokalen makkelijk te bereiken?
- ✎ Is er bewegwijzering? In welke taal? Verdwalen cursisten snel? Is het duidelijk waar ze naartoe moeten?
- ✎ Zijn er andere organisaties gehuisvest in/naast jouw opleiding (consultatiebureau, bibliotheek, school ...)? Is het onderscheid met je organisatie duidelijk?

9. Ontmoeting

- ✎ Is er een cafetaria of een zitruimte voor cursisten?
- ✎ Kan de cursist daar een gesprekje voeren in het Nederlands?
- ✎ Kan de cursist daar iets lezen in het Nederlands?
- ✎ Wat doen jullie om ontmoeting te stimuleren?

10. Talen

- ✎ Zijn er vooral Nederlandstalige docenten? Of juist niet?
- ✎ Is er taalondersteuning voor docenten? Zijn er oefenkansen voor anderstalige docenten?

11. Oefenen

- ✎ Zijn er oefenkansen voor anderstalige cursisten?
- ✎ Zijn er specifieke lessen voor anderstalige cursisten?

12. Tijdens de les

- ✎ Hebben de docenten aandacht voor het gebruik van duidelijk Nederlands?
- ✎ Geven de docenten op een taalontwikkellende manier les?
- ✎ Haken anderstalige cursisten af door talige struikelblokken in de lessen, zoals cursusmateriaal, opdrachten of evaluaties?
- ✎ Zijn anderstalige cursisten minder betrokken bij de les omwille van uitdagingen qua taal?
- ✎ Is er een taalcoach aanwezig?

13. Tijdens de stage

- ✎ Krijgen cursisten ondersteuning bij de zoektocht naar een stageplek?
- ✎ Worden cursisten voorbereid op hun stage en de communicatie die daarbij komt kijken?
- ✎ Krijgen cursisten tijdens hun stage ondersteuning bij talige moeilijkheden?
- ✎ Is er een taalcoach aanwezig?

Methode 2: observatie van collega's in de les

Ook via de observatie van collega's in de klas verzamel je een schat van informatie. Die helpt je om een goed beeld te vormen van de huidige taalsituatie in je opleiding. Gaan collega's elkaar observeren? Nog beter! Het zet hen aan om elkaar feedback te geven en samen naar alternatieven te zoeken.

Combineer deze observatie met de bevraging van je collega's. Daarover geven we meer info in de volgende fiche.

Instructiefiche

Wat

Je maakt een inventaris van het lesmateriaal (schriftelijk) dat de docenten in je opleiding gebruiken. Je analyseert hun taalgebruik voor de klas. Je gaat ook na welke niet-talige elementen invloed hebben op de communicatie in de opleiding. (vb. lawaai)

Doel

Op basis van deze analyse plan je verbeteracties voor de lessen en de opleiding. Je denkt na over hoe je die taaltoegankelijker kan maken. De observatie geeft je ook belangrijke informatie over de communicatieve vaardigheden die de cursisten nodig hebben.

Door wie

Taalverantwoordelijke, taalcoach, docenten

Materiaal

Checklist Taalontwikkelen lesgeven (zie website van het Huis)

Tijd

2 uur lesobservatie, 30 minuten à 1 uur om na te bespreken.
Het aantal observaties hangt af van het aantal modules binnen de opleiding.

Hoe ga je te werk?

Stap 1: Voor de les

- ✎ Bespreek tijdens een teamoverleg of een werkgroep Taal welke modules je het best gaat observeren. Tip: kies voor modules waar je taaldrempels vermoedt (bv. omwille van de complexiteit van de materie)
- ✎ Maak afspraken met de docenten die je gaat observeren. Leg duidelijk uit wat het doel van de observatie is.
- ✎ Bespreek met de docent welke les je best bijwoont. Kies voor een les met voldoende variatie: zowel theoretische lessen als praktijklessen zijn interessant voor observatie.
- ✎ Stel jezelf voor aan de cursisten en vertel waarom je in de les aanwezig bent.

Stap 2: Tijdens de les

- ✎ Neem de checklist TOL bij de hand. De checklist is vrij uitgebreid. Leg dus de focus op een aantal criteria naar keuze. Noteer concrete voorbeelden.

Stap 3: Na de les

- ✎ Vraag aan de docent een nabespreking, zodat je je bevindingen kan aftoetsen en feedback kan geven.
- ✎ Ga eventueel verder met de volgende fiche: een interview met je collega

Methode 3: interview collega's

Via een personeelsbevraging kom je heel wat te weten over de talige stand van zaken in je opleiding. Het zijn trouwens niet enkel de taalleerkrachten die je info kunnen bezorgen. Ook instructeurs, vakleerkrachten, trajectbegeleiders of taalcoaches hebben voortdurend contact met cursisten en kunnen dus goed inschatten welke uitdagingen er in je opleiding liggen. In een interview krijg je een goed beeld van wat er leeft bij je collega's.

Instructiefiche

Wat

Tijdens het interview bevaag je de docenten over de taalsituatie in hun lessen. Welke uitdagingen ervaren zij? Kunnen de docenten makkelijk communiceren met hun cursisten? Willen de docenten misschien zelf aan hun Nederlands werken?

Doel

Je brengt de taaldrempels en de taalleerkansen van je opleiding in kaart. Je leert de visie van de docenten kennen.

Door wie

De taalverantwoordelijke van de opleiding of een andere betrokkene.

Tijd

1 uur

Hoe ga je te werk?

Stel een vragenlijst op voor de docenten en bespreek die tijdens een individueel overleg met zo veel mogelijk docenten. Verzamel hun reacties en verwerk de antwoorden van je collega's. Laat je door die antwoorden inspireren om verdere stappen te zetten met taalbeleid.

We sommen wat vragen voor je op, ter inspiratie.

Je ervaringen als docent

- Wat is je thuistaal? Welke andere talen spreek je? Waar heb je ze geleerd? Welke taal wil je (nog beter) leren?
- Ervaar je soms problemen met taal in de opleiding en/of de organisatie?
- Vind je het taalniveau van anderstalige cursisten doorgaans voldoende?
- In welke vakken/cursusonderdelen merk je de grootste taalproblemen? Kan je dat illustreren?
- Ondervinden ook Nederlandstalige cursisten soms taalproblemen? Welke?
- Wat zijn in het algemeen de grootste struikelblokken voor cursisten bij het volgen van jouw vak/de opleiding?
- Kan je voorbeelden geven van enkele frequent voorkomende communicatieve situaties in de opleiding? Moeten je cursisten bijvoorbeeld vaak naar uitleg luisteren bij een powerpointpresentatie, gebruiken ze soms video's, lezen ze af en toe een lange tekst ...?
- Kan je de cursus of opleiding aanpassen zodat cursisten met een lager instap- of instroomniveau Nederlands kunnen starten?

Jouw klas

- ✎ Zijn cursisten voldoende gemotiveerd voor de opleiding?
- ✎ Zijn er vaak/momenteel anderstalige cursisten in je groep(en)? Met hoeveel zijn ze? Wat is hun taalniveau? En welke talen spreken ze nog?

Tijdens jouw les

- ✎ Welke lessen geef je? Hoe lang al?
- ✎ Hoe begint je les meestal? Hoe spreek je je cursisten aan?
- ✎ Hoe verloopt je les meestal?
- ✎ Welke werkvormen of opdrachten gebruik je vaak in je lessen?
- ✎ In welke taal geef je deze lessen? Schakel je soms over naar andere talen?
- ✎ Wat moeten de cursisten doen met het cursusmateriaal? Hoe gebruiken ze het (naslagwerk, volledig in te studeren of enkele onderdelen, achtergrondlectuur, invulcursus ...)? Hoe zijn de cursussen gestructureerd?
- ✎ Moeten de cursisten vaak samenwerken?
- ✎ Hoe bereid je je cursisten voor op hun stage/de werkvloer?
- ✎ Check jij of je cursisten je goed hebben begrepen? Hoe doe je dat?
- ✎ Hoe worden de cursisten getest/beoordeeld/geëxamineerd?
- ✎ Wat doe je als cursisten je niet begrijpen? Gebruik je soms een andere taal?
- ✎ Pas je je taalgebruik aan bij anderstalige cursisten? Zo ja, hoe?
- ✎ Doe je de opdracht soms voor?

Na jouw les

- ✎ Moeten de cursisten werkjes maken, papers schrijven, presentaties geven?
- ✎ Verwacht je dat de cursisten tussen de lessen door de leerstof doornemen en studeren?

Vorbereiding voor de werkvloer

- ✎ Is een goede taalvaardigheid Nederlands belangrijk voor een job na de opleiding?
- ✎ Wat moet er gebeuren zodat (anderstalige) cursisten goed voorbereid zijn op de werkvloer?

BUNDEL ALLE INFORMATIE IN EEN SWOT-ANALYSE

Maak een SWOT-analyse van het taalgebruik in je opleiding. In zo'n analyse komen de sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen. Ze zorgt voor heel wat inzicht in de huidige stand van zaken: wat zijn uitdagingen en troeven van je organisatie? Wat zijn kansen om aan een sterker taalbeleid te werken en welke 'gevaren' liggen op de loer?

Verwerk o.a. de volgende vragen:

- Hoe verloopt de screening van cursisten?
- Wat zijn de instroom- en uitstroomvoorwaarden Nederlands?
- Welke taaldrempels of ontbrekende taalleerkansen zie je?
- Welke begeleiding is er voor taalzwakke cursisten?

Een SWOT-analyse helpt jou en de werkgroep om van taalbeleid een langetermijnverhaal te maken. Ze geeft je een overzichtelijk beeld van de talige stand van zaken van je opleiding en helpt je om doelgerichter aan taalbeleid te werken.

MEE(R) MET HET HUIS

Heeft jouw opleiding wél tijd voor een diepgaande analyse en wil ze het taalbeleid structureel vormgeven? En wil ze hierbij ondersteuning? Dan is het Huis van het Nederlands Brussel (het Huis) jouw ideale partner. In een intensieve begeleiding spitten we samen met jou uit hoe taal in jullie opleiding plaats krijgt en wat de belangrijkste actiepunten zijn.

In een professioneel advies over jullie taalbeleid, vertellen we je gedetailleerd hoe je de talige uitdagingen van je opleiding het best aanpakt. We helpen je om de juiste taalbeleidskeuzes te maken en de talige sterktes van je opleiding te bewaren.

Zo werken we samen met jou aan een grondig taalbeleid, waarbij we je ondersteunen vanaf de eerste analyse tot de finale verankering.

Een deel van ons uitgebreide aanbod voor een fundamentele analyse vind je hieronder. Interesse? Mail ons taalinjeopleiding@huisnederlandsbrussel.be.

De taal van de werkvloer

Merk je soms dat jouw cursisten voldoende vakkennis hebben, maar er niet vlot over kunnen spreken? Of dat ze moeite hebben met het schrijven van een verslag?

Samen met de taaladviseur van het Huis bekijk je de de talige verwachtingen van de werkvloer. Heel nauwkeurig onderzoeken we welke taaltaak de cursisten moeten uitvoeren en op welk taalniveau. Voor cursisten in een opleiding zorgkundige betekent dat bijvoorbeeld informatie vragen aan de patiënt. Bij kortere beroepsopleidingen moeten cursisten instructies begrijpen van hun chef of kunnen communiceren over veiligheid met hun collega's.

Het resultaat is een handig overzicht van wat de cursist moet kunnen qua taal op de werkvloer en welk taalniveau daarvoor nodig is. We bekijken samen of je de cursist hier tijdens de opleiding voldoende op voorbereidt.

Is dat niet zo? En wil je dus extra aandacht besteden aan de taaltaken van de werkvloer? Neem dit dan op in jouw taalbeleidsplan en ontwikkel samen met het Huis de noodzakelijk taalacties. Je kan bijvoorbeeld werken aan één taaltaak of een taalreëlijn ontwikkelen.

De taalachtergrond van cursisten

We leren je hoe je alle relevante informatie over je cursisten verzamelt, zodat je je beleid nog beter op hen en hun taalniveau kan afstemmen. Via gesprekken met hen, breng je hun taalachtergrond in kaart en krijg je inzicht in hun taalreëproces. Wil je graag weten wat hun taalniveau is? Het Huis helpt je dat te achterhalen met een taalniveautest.

Met al die info kan je inschatten of het taalniveau van je cursisten hoog genoeg is om lessen te volgen én of het taalniveau van de lessen matcht met dat van de cursisten.

De focus van je opleiding bepalen: visie en taalbeleidsplan

Op basis van de analyse van de taalsituatie in je opleiding kan je werk maken van de ontwikkeling van een taalvisie voor jouw organisatie. Een taalvisie is een korte beschrijving van jullie visie op taal, waarin je ook de link legt met de algemene visie van je organisatie en haar kernwaarden.

Staat de taalvisie op papier? Vertaal ze dan naar taalafspraken en een taalbeleidsplan.

De visieontwikkeling voorbereiden

De visie van je opleiding op taal is een belangrijk onderdeel van een taalbeleid. Bereid de visieontwikkeling dus goed voor. Verzamel zo veel mogelijk materiaal ter inspiratie en neem alle inzichten uit de voorgaande analyse mee.

Instructiefiche

Wat

Je ontwikkelt een leidraad voor deze visieontwikkeling.

Doel

Je zorgt ervoor dat de workshop over visieontwikkeling met je team vlot en efficiënt verloopt.

Door wie

Taalverantwoordelijke

Hoe ga je te werk?

Verzamel zo veel mogelijk info over de taalsituatie in je opleiding.

Stap 1: Neem alle documenten die je al voor de analyse verzamelde bij de hand.

Stap 2: Zoek het antwoord op onderstaande vragen:

- Wat is de missie van je opleidingsorganisatie?
- Is er een vorige versie van een taalvisie?

- ✎ Wat is de rol van andere talen in je organisatie? In welke situaties worden die ingezet?
- ✎ Is Nederlands letterlijk zichtbaar in de organisatie? Zijn er flyers, posters, boeken? En is het ook hoorbaar?
- ✎ Welke niet-talige elementen maken de uitvoering van een taalbeleid moeilijk? Denk bijvoorbeeld aan hoge werkdruk of een uitdagend doelpubliek.
- ✎ Speelt het Nederlands ook een rol buiten de opleidingscontext? (bv. teamoverleg, contact met ouders, dossiers en administratie ...)

Stap 3 : Bereid de workshop voor.

- ✎ Selecteer relevante stellingen rond de centrale vraag: 'Wat is de plaats en de rol van het Nederlands in de opleiding?' Hieronder staan een aantal stellingen ter inspiratie opgelijst. Deze stellingen dienen als gespreks-opener.
 - ▶ Elke medewerker in onze organisatie kent voldoende Nederlands of Frans.
 - ▶ Tijdens een vergadering in onze organisatie moet elke werknemer zijn eigen taal kunnen spreken.
 - ▶ Alle schriftelijke communicatie van de opleiding voeren we steeds in 3 talen.
 - ▶ Onze opleiding is Nederlandstalig. We richten ons dus enkel tot Nederlandstaligen.
 - ▶ Al de communicatie van de opleiding moet in het Nederlands gebeuren.
 - ▶ Onze organisatie moet zorgen voor oefenkansen Nederlands voor haar cursisten.
 - ▶ Onze organisatie moet al haar teksten opstellen in duidelijk Nederlands.
 - ▶ Meertaligheid is een troef voor onze organisatie.
 - ▶ De cursisten moeten altijd Nederlands spreken op onze school.
 - ▶ Een anderstalige moet voldoende Nederlands leren voor hij met de opleiding start. Het is niet onze taak om aan taal te werken.
 - ▶ Taal zorgt voor communicatieproblemen in onze opleiding.
 - ▶ Met de cursisten moeten we alleen Nederlands spreken.
 - ▶ Het is oké om in het Frans les te geven in onze Nederlandstalige organisatie.
 - ▶ Cursisten mogen hun moedertaal inzetten om een opdracht voor te bereiden.
 - ▶ De lessen aanpassen aan anderstaligen zorgt voor kwaliteitsverlies.
 - ▶ Cursisten kennen voldoende Nederlands om vlot mee te draaien op de werkvloer tijdens hun stage.
- ✎ Zoek een neutrale moderator die iedereen aan het woord laat. Hij polst daarnaast naar mogelijke taalafspraken en acties die kunnen voortkomen uit de discussie. 'Hoe zie je deze uitspraak concreet toegepast in onze werking?'
- ✎ Spreek af met de moderator welke rol jij zelf opneemt tijdens de workshop. Zorg voor inhoudelijke inbreng als dat nodig is en noteer de conclusie bij elke discussie.

TIP

Een grote groep? Splits die dan op, per thema bijvoorbeeld. Mogelijke thema's zijn: het taalgebruik tussen het personeel onderling, het taalgebruik met cursisten, het taalgebruik in schriftelijke communicatie ... Zorg ervoor dat elk groepje een neutrale moderator heeft. Via een doorschuifstelsel kan elke deelnemer zijn mening geven over de verschillende thema's.

Methodes: werken met stellingen

Bij de ontwikkeling van een visie, betrek je de hele personeelsploeg en de directie. Je denkt samen na over het taalgebruik in jullie opleiding en jullie opvatting daarover.

Instructiefiche

Wat

Je discussieert met alle collega's over de rol van taal in jouw organisatie. Verschillende stellingen brengen het gesprek op gang.

Doel

Door samen het taalgebruik in de opleiding te overlopen, denken jullie na over jullie visie op taal.

Door wie

De voltallige personeelsploeg en de directie

Materiaal

- Resultaten uit de bevraging van het personeel, interviews met collega's en observaties
- Stellingen
- Pen en papier
- Rode en groene kaartjes
- Flipchart, whiteboard of affiches en viltstiften

Tijd

2 uur

Hoe ga je te werk?

- Leg uit wat het doel van deze workshop is.
- Geef de deelnemers per 2 een groene en een rode kaart.
- Leg de groep enkele stellingen voor.

- ✎ Laat de deelnemers per 2 enkele minuten nadenken over de stelling. Daarna bekenen ze kleur: ze leggen een rode (niet akkoord) of een groene (akkoord) kaart op tafel. Laat één duo zijn keuze toelichten en vraag nadien wat de andere duo's daarvan denken.
- ✎ Discussieer open over de stellingen. Zorg dat iedereen zich veilig voelt en zijn mening durft geven. Durf ook te confronteren.
- ✎ De moderator geeft iedereen het woord en trekt na elke stelling conclusies. Daarna denkt hij met het team verder na over mogelijk taalafspraken en toekomstige acties. Ondersteun de moderator bij deze denkoefening met relevante suggesties en bevindingen uit de analyse.
- ✎ Noteer de conclusies op een flipchart, een whiteboard of op lege affiches. Je kan daarvoor de titels 'visie', 'afspraken' en 'acties' gebruiken. Een voorbeeld vind je hieronder.

Voorbeeld van een invulkaart voor de moderatoren

Visie	Taalafspraken	Mogelijke acties
Bv. Onze organisatie is (taal)toegankelijk voor iedereen.	Bv. Tijdens de lessen spreken we zo veel mogelijk Nederlands.	Bv. De leerkrachten volgen een workshop Duidelijk Nederlands.
Bv. We laten talige diversiteit toe.	Bv. Als een instructie niet duidelijk is, mogen we vaktermen vertalen.	Bv. Een meertalige vakwoordenlijst opstellen.
...

Wil je meer advies over taalafspraken? Zie het onderdeel 'taalafspraken maken'.

DE VISIETEKST SCHRIJVEN

De inzichten, ideeën en conclusies die je verzamelde, bundel je nu in een visietekst. Het is een document waarin je opleiding haar visie op taal en haar taaldoelen weergeeft. De visietekst geeft ook het doel en de ambitie van een taalbeleid voor de opleiding aan. De tekst vormt de basis voor het taalbeleid in je opleiding.

Leg de visietekst voor aan de directie en de personeelsploeg van je opleiding. Na hun goedkeuring is de visietekst een leidraad qua taalbeleid voor jullie volledige organisatie en een inspiratiebron voor taalacties in de toekomst.

Hoe ga je te werk?

Gebruik de resultaten die je in de visiemomenten met de werkgroep en andere personeelsleden verzamelde. Verzamel de conclusies uit de stellingen. Breng die samen met jullie visie over de rol en de plaats van Nederlands in je opleiding. Voeg al die input bijeen in jullie visietekst.

Volg deze leidraad om aan de slag te gaan:

Introductie	Voorbeeld
Waarom heeft jouw opleiding een visie op taal nodig? Beschrijf dat kort en positief. Beschrijf de stappen die je ondernam om de visie te realiseren: Wie dacht er mee na? Keurde de directie de visietekst goed? En de personeelsploeg? Op welke datum?	Organisatie X is een Brusselse opleiding die elke cursist leermogelijkheden wil bieden in het Nederlands. Een kwalitatieve dienstverlening staat voorop. Deze taalvisie kwam tot stand op basis van gesprekken met medewerkers Deze visie werd goedgekeurd door de personeelsploeg op xx/xx/20xx.
Visie	Voorbeeld
Beschrijf kort hoe jouw organisatie zich verhoudt tot het meertalige Brussel. Welke rol speelt taal in de communicatie met externen of cursisten? Welke rol speelt het Nederlands? Wat verwacht je van de taalvaardigheid van cursisten, personeel, stagiairs ...? Welke talen moet het personeel kennen? En waarom?	Organisatie X richt zich in de eerste plaats tot zijn buurtbewoners. Dat zijn zowel Nederlands- als anderstaligen. Daarom wil X taaldrempels voor anderstalige cursisten, docenten en partners verlagen. Daarnaast wil de opleiding zijn Nederlandstalige karakter behouden.
Principes	Voorbeeld
Benoem en beschrijf enkele principes waarop je je taalbeleid baseert. Principes kunnen zijn: <ul style="list-style-type: none">▶ klantvriendelijkheid▶ een goede dienstverlening▶ kansen bieden▶ openheid▶ flexibiliteit▶ respect	Klantvriendelijkheid: We willen iedereen helpen een antwoord te vinden op zijn vragen. Een goede dienstverlening: ...

En nu?

Je visietekst is af. Je kan die nu gebruiken voor concrete taalafspraken en richtlijnen voor je opleiding:

- over interne en externe communicatie, zowel geschreven als gesproken
- over het aanwervingsbeleid, het taalgebruik in vacatureteksten en tijdens sollicitatiegesprekken
- over het contact met partners en externen
- over het aanbod van oefen- en leerkanen voor cursisten, personeel ...
- over de communicatie met cursisten

Hoe je dat doet, lees je in het onderdeel 'taalafspraken maken'.

TIPS OM DE VISIETEKST ONDER DE AANDACHT TE HOUDEN:

- ✓ Zorg ervoor dat de visie enkele jaren van toepassing kan blijven.
- ✓ Herbekijk de visietekst elk jaar. Evalueer de tekst en doe aanpassingen waar dat nodig is.
- ✓ Zorg jaarlijks voor een concrete invulling van de visietekst met taalafspraken en acties. Een visie gaat jaren mee, taalafspraken kunnen veranderen.
- ✓ Betrek docenten, personeel, cursisten en/of externen.
- ✓ Communiceer over wat je doet. Maak het taalbeleid zichtbaar.

TAALAFSPRAKEN MAKEN

Je formuleerde net een algemene visie over de rol van Nederlands en andere talen in de opleiding. Vertaal nu de principes uit het visiemoment meteen naar enkele taalafspraken voor het taalgebruik in de volledige organisatie: tijdens de les, in de interne en externe communicatie, in het cursistencontact. Hoe zal je organisatie inzetten op oefen- en leerkanen Nederlands?

- Denk na over de verschillende gebruiksniveaus van talen in je organisatie (voor de cursist, in contact met ouders, op stageplaatsen en op de werkvloer). Welke talen gebruiken jullie in welke situaties? En welk taalniveau is voor elk van die situaties noodzakelijk?
- Vergeet niet om bij die denkoefening het einddoel voor ogen te houden: de stageplaats of werkvloer van je cursist.
- Probeer vast te leggen wanneer je Nederlands gebruikt of wanneer je daarvan afwijkt. Is dat afhankelijk van het taalniveau van de cursist?
- Sta stil bij oefenkanen. Organiseer je die? Voor cursisten en voor docenten?
- Maak de taalafspraken zichtbaar. En laat je cursisten ze mee vastleggen. Dat zorgt voor een grotere betrokkenheid.
- Evalueer de taalafspraken die er al waren. En leg vast wanneer je dat met de nieuwe taalafspraken gaat doen.

Probeer vervolgens de taalafspraken te linken aan de principes uit de visie van je opleiding. Kijk na of ze bij elkaar aansluiten. En of er geen tegenstrijdige boodschappen in staan. Tot slot kan ook de SWOT-analyse die je maakte, je inspireren om nog extra taalafspraken te formuleren.

Enkele voorbeelden van basisafspraken zijn:

- In alle communicatie van de opleiding is Nederlands de hoofdtaal.
- De communicatie in het Nederlands is laagdrempelig en toegankelijk.
- Docenten mogen andere talen van hun cursist inzetten om het leerproces te bevorderen.
- Naast het Nederlands gebruiken we zo veel mogelijk visueel ondersteunend materiaal.

HET TAALBELEIDSPLAN OPSTELLEN

In een taalbeleidsplan voor een opleiding komen verschillende aspecten van de werking samen: het algemene taalbeleid van de organisatie en het taalbeleid dat specifiek betrekking heeft op de werking van de opleiding.

Het eerste aspect gaat over de organisatie op het meest algemene niveau. Welk beleid wil de organisatie als werkgever van (anderstalige) docenten voeren? Hoe geeft de organisatie haar communicatie met externen vorm?

Het tweede betreft de pedagogische aanpak van de docenten in de klas (Krijgt taalontwikkelend lesgeven aandacht?), de talige verwachtingen qua in- en uitstroomniveau van de cursisten, de afstemming tussen opleiding en werkvloer...

Taalbeleid op organisatieniveau

Je schreef een visietekst en vertaalde de belangrijkste principes daaruit in basisafspraken voor het taalgebruik in je organisatie. Die taalafspraken vormen samen met de visietekst en de SWOT-analyse de basis voor het taalbeleidsplan van je organisatie. Het bundelt al jullie inzichten, doelen en afspraken. Deze doelen en afspraken zet je om in concrete taalacties.

Enkele voorbeelden van zo'n acties zijn:

- Leer- en oefenkansen Nederlands aanbieden voor medewerkers van jouw organisatie, zoals conversatietafels tijdens de lunchpauze of lessen Nederlands
- De website van je organisatie in Duidelijk Nederlands (her)schrijven
- De verschillende communicatieproducten (mails, flyers, posters ...) van je organisatie in meerdere talen aanbieden
- Het aanwervingsbeleid tegenover anderstalige docenten herbekijken
- ...

Taalbeleid op opleidingsniveau

Wil je taalacties ondernemen voor je cursisten of docenten? Gebruik dan de SWOT-analyse die je eerder maakte. Vul die aan met de relevante leerplandoelstellingen en/of de taaldoelen die je zelf formuleerde. Blijkt bijvoorbeeld uit de SWOT dat de cursisten onvoldoende voorbereid zijn op de taal op de stage? Dan kan je als taalactie meer spreekkansen bieden in de les.

Andere voorbeelden van zo'n acties zijn:

- Het cursusmateriaal aanpassen als dat te complex is
- Interactieve werkvormen toevoegen aan (te) theoretische lessen
- Nadenken over de integratie van taal in niet-talige vakken
- Met een kritische blik naar het eindwerk kijken en eventueel aanpassingen doen. Stemt het overeen met de verwachtingen over de vaardigheden van de cursist? Is het relevant voor de échte job later?
- ...

Het taalbeleidsplan

Je hebt het taalbeleid op organisatieniveau en op opleidingsniveau vastgelegd. Combineer de twee nu in een overkoepelend taalbeleidsplan.

De onderstaande lijst geeft je een voorbeeld van de elementen van zo'n taalbeleidsplan.

- De taalvisie van je organisatie
- De taalafspraken op organisatieniveau en opleidingsniveau
- De belangrijkste conclusies uit de SWOT-analyse op organisatieniveau en opleidingsniveau
- De relevante leerplandoelen of talige doelen op opleidingsniveau
- De taalacties op organisatieniveau en opleidingsniveau
- De verankering van het beleid

TIP

Spreek goed af wie welke rol opneemt en wanneer die iets oplevert.

MEE(R) MET HET HUIS

Visieontwikkeling en de vertaling ervan naar een taalbeleidsplan zijn zoals eerder vermeld een complex proces. Vind je het moeilijk om hiermee aan de slag te gaan, heb je hulp of advies nodig?

Dan staan wij voor je klaar. Mail ons op taalinjeopleiding@huisnederlandsbrussel.be.

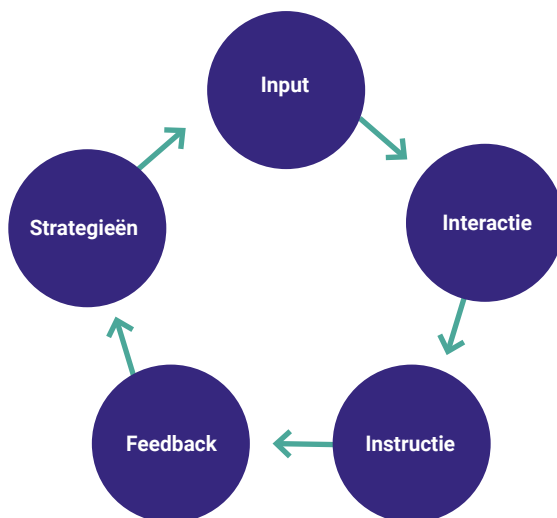
Taalacties

Je dacht na over de focuspunten van je taalbeleid en en bepaalde op welke acties je wil inzetten. Hieronder vind je ondersteunende fiches van het Huis van het Nederlands Brussel (het Huis) om een aantal taalacties uit te werken.

Ter ondersteuning bieden we bij elke fiche een vorming aan. We geven je ook wat achtergrondinformatie over taalverwerving en meertaligheid. Wil je andere stappen zetten of anders te werk gaan? Dan denken wij graag met je mee.

INTRODUCTIE OVER TAALLEREN

Hoe verwerft iemand een taal? En welke bouwstenen zijn daarvoor van belang? Niet alleen voor een cursist in je opleiding zijn die inzichten cruciaal, ze hebben een impact op elke taalleerder.

Een succesvol taalleerproces bevat 5 componenten: input, interactie, instructie, feedback en strategieën. Het helpt als ze op elkaar zijn afgestemd en elkaar kunnen versterken.

1. INPUT:

Een taalleerder hoort en leest bij voorkeur heel veel (in het) Nederlands. Hij moet daarbij proberen te begrijpen wat er gezegd wordt en zijn aandacht dus richten op betekenis.

2. INTERACTIE:

Een taalleerder komt het best veel aan het woord. Op die manier kan hij veel oefenen, maar botst hij ook op zijn limieten. Dat zijn belangrijke leermomenten. Ze zorgen er namelijk voor dat een taalleerder ontvankelijk is voor feedback en expliciete instructies.

3. INSTRUCTIE:

Die expliciete instructies kunnen in een les aan bod komen, op een online leerplatform of in een handboek. De taalleerder krijgt er informatie over veelgebruikte woorden en zinnen in een bepaalde situatie, over uitspraak en over vorm.

4. FEEDBACK:

Zonder feedback leert een leerder niets nieuws. Zowel feedback op vorm als op inhoud zijn dus noodzakelijk.

5. STRATEGIEËN:

Om optimaal te leren van de bovenstaande bouwstenen, heeft een taalleerder strategieën nodig. Die moet iemand hem aanleren. Wat kan hij bijvoorbeeld zeggen of vragen als een gesprek vastloopt? Hoe kan hij zijn boodschap duidelijk overbrengen? En wat zijn goede zinnen om extra uitleg te vragen? Je vindt er meer info over in de fiche over spreekstrategieën.

De ERK-berg: het verloop van een traject Nederlands leren

Het taalleerproces varieert sterk per persoon. Het leerprofiel van een cursist en de intensiteit van de taalcursus bepalen samen de duurtijd van zo'n proces.

De ERK-berg geeft een beeld van het verloop van zo'n traject in verschillende scholen (CBE, CVO, UTC).

Je vindt er een duidelijke illustratie van op de website van het Agentschap Integratie en Inburgering: [ERK_berg_17032021.pdf \(integratie-inburgering.be\)](#)

Een voorbeeld:

Je hebt nog geen kennis van het Nederlands, je hebt hogere studies gedaan en kent al verschillende talen. Je volgt 2 x 2 uur per week les. Na ongeveer 30 weken of 7 maanden ben je van taalniveau A0 naar A1 gevorderd. Je kan jezelf voorstellen, je begrijpt een kort, langzaam gesproken babbeltje en je spreekt nog langzaam en aarzelend.

Het ERK onderscheidt zes niveaus van taalbeheersing: van beginner tot bijna-moedertaal-spreker. Deze niveaus zijn opgesplitst in mondelinge en schriftelijke vaardigheden.

ERK-niveau	Mondeling: wat kan je cursist?	Hulp van de gesprekspartner
A1 Breakthrough	<ul style="list-style-type: none"> ▶ De cursist stelt zichzelf voor: wie ben je, hoe oud ben je, heb je kinderen? ▶ De cursist begrijpt een kort, langzaam gesproken babbeltje met veel herhaling. ▶ De cursist spreekt langzaam en aarzelend. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Je spreekt langzaam en duidelijk. ▶ Je herhaalt, geeft tijd, stelt bijvragen. ▶ Je toont foto's of beeldt de boodschap uit.
A2 Waystage	<ul style="list-style-type: none"> ▶ De cursist voert korte, sociale gesprekjes, de cursist geeft basisinformatie over zichzelf, zijn werk, zijn omgeving en zijn opleiding. ▶ De cursist begrijpt een langzaam gesproken babbeltje over een vertrouwd onderwerp. ▶ De cursist spreekt langzaam. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Je spreekt langzaam en duidelijk. Je herhaalt, geeft tijd, stelt bijvragen. ▶ Je toont foto's. ▶ Je maakt oogcontact.
B1 Threshold 2	<ul style="list-style-type: none"> ▶ De cursist volgt de hoofdlijnen van een presentatie. ▶ De cursist geeft zijn mening over een vertrouwd onderwerp. ▶ De cursist voert een eenvoudig gesprek aan het loket. ▶ Het tempo is redelijk vlot. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Je spreekt rustig en in duidelijke taal. ▶ Je herhaalt en stelt vragen indien nodig. ▶ De gesprekken zijn langer, maar gestructureerd.
B2 Vantage	<ul style="list-style-type: none"> ▶ De cursist begrijpt het nieuws op de televisie. ▶ De cursist legt een probleem uit aan de balie en kan een gesprek voeren om een oplossing te vinden. ▶ De cursist kan argumenten verwoorden in een discussie. ▶ Het tempo is normaal. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ De gesprekspartner hoeft zijn taalgebruik niet meer aan te passen om de spreker te helpen.
C1 Effectiveness	<ul style="list-style-type: none"> ▶ De cursist begrijpt een debat zonder duidelijke structuur. ▶ De cursist begrijpt een lezing over een onbekend onderwerp. ▶ De cursist discussieert over complexe thema's. ▶ Het tempo is normaal. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ De gesprekspartner hoeft zijn taalgebruik niet meer aan te passen om de spreker te helpen.

Ben je ook benieuwd naar de schrijfvaardigheid van een taalleerder? Hieronder zijn de schriftelijke vaardigheden per taalniveau opgelijst.

ERK-niveau	Schriftelijk: Wat kan je cursist?
A1	<ul style="list-style-type: none">▶ De cursist schrijft losse woorden en korte zinnen.▶ De cursist vult zijn naam, adres, ... in op eenvoudige formulieren.▶ De cursist leest een eenvoudige korte uitnodiging of een afspraakkaartje.
A2	<ul style="list-style-type: none">▶ De cursist schrijft korte zinnen met makkelijke woorden.▶ De cursist schrijft een kort bedankbriefje of een kaartje.▶ De cursist leest een korte vacature, een eenvoudig, persoonlijk briefje of een eenvoudige brochure.
B1 - 1	<ul style="list-style-type: none">▶ De cursist schrijft een eenvoudige sollicitatiebrief of een gestructureerd stageverslag met ondersteuning of voorbeelden.▶ De cursist leest een kort krantenartikel over een vertrouwd onderwerp of een eenvoudige korte tekst over zijn vakgebied.
B1 - 2	<ul style="list-style-type: none">▶ De cursist schrijft een eenvoudige sollicitatiebrief of een gestructureerd stageverslag.▶ De cursist leest een langer, maar gestructureerd krantenartikel over een vertrouwd onderwerp of een tekst over zijn vakgebied.
B2	<ul style="list-style-type: none">▶ De cursist schrijft een gedetailleerd verslag, hij verwoordt zijn eigen mening en geeft argumenten en een conclusie.▶ De cursist leest complexe artikels over onderwerpen die aansluiten bij zijn eigen ervaringen.▶ De cursist begrijpt details in een contract en formele zakelijke brieven.
C1	<ul style="list-style-type: none">▶ De cursist schrijft een goed gestructureerde tekst over complexe onderwerpen.▶ De cursist maakt gedetailleerd notities tijdens een lezing.▶ De cursist begrijpt lange en complexe teksten over specifieke materie, ook als hij niet vertrouwd is met dit onderwerp.

INTRODUCTIE OVER MEERTALIGHEID

Brussel is een meertalige stad. Er worden meer dan 100 talen gesproken. Brussel heeft zelfs een minister voor de promotie van meertaligheid. Maar wat is de positie van het Nederlands dan? Hoe krijgen taalleerders voldoende oefenkansen in deze meertalige context? We tonen je dat je meertaligheid kan inzetten om Nederlands te leren. In dit hoofdstuk geven we je hierover wat meer informatie.

'La prof de wiskunde à mis une note dans mon schoolagenda.' Elke Brusselse pendelaar hoorde al eens zo'n zin op de bus of tram. Deze mengvorm van Nederlands en Frans is een klassiek voorbeeld van 'translanguaging'. Dat is 'de vaardigheid van meertaligen om heel snel van de ene naar de andere taal te schakelen' (Tichelhoven, 2017, p. 39). Het enige doel van 'translanguaging' is om de communicatie zo vlot mogelijk te laten verlopen. Daarvoor zet de meertalige zijn volledige taalrepertoire strategisch in (Van Avermaet, 2016; Agirdag 2020).

In het voorbeeld hierboven heeft de leerder een uitgebreide kennis van schooltaal in het Nederlands, maar is zijn thuistaal Frans. De communicatie loopt vast op woorden zoals 'wiskunde' of 'schoolagenda', net omdat de leerder die woorden zelden of nooit gebruikt in zijn thuistaal. In plaats van lang na te denken over de vertaling van die woorden, gebruikt de meertalige zijn grote cognitieve flexibiliteit om vlot te switchen tussen talen.

De identiteit van de Brusselse inwoners verandert steeds. Ze gebruiken dus ook andere talen voor translanguaging. Woorden als 'smaleh' (sorry) of 'woela' (ik zweer het) komen vaak aan bod. Het volledige taalrepertoire wordt onbewust ingezet.

Dat taalrepertoire, dat zijn alle talen die iemand kent. Cummins (2001) vergelijkt talenkennis met een ijsberg. Die heeft verschillende toppen boven het wateroppervlak, zoals de verschillende talen die iemand produceert. Maar onder dat oppervlak zit ook een grote niet-talige kennisbasis waarop een taalleerder beroep kan doen. Het zijn inzichten die hij in de ene taal verwerft en die hem helpen om snel verbanden te leggen met andere talen. Als een leerder dus een goede kennis heeft van de thuistaal dan helpt dat hem om beter Nederlands te leren.

Het onderwijscentrum Brussel legt het ijsbergmodel van Jim Cummins duidelijk uit op de website 'Brussel vol taal' (<https://www.brusselvoltaal.be/1-hoe-leer-je-een-taal/meertalige-taalverwerving>):

TIPS OM IN JE KLAS MET MEERTALIGHEID AAN DE SLAG TE GAAN

- ✓ Maak aan de start van de lessenreeks duidelijke afspraken over het taalgebruik in je klas. Spreek goed af op welke manier en wanneer andere talen aan bod kunnen komen.
- ✓ Laat de cursist in bepaalde leersituaties zijn volledige taalrepertoire inschakelen. Jij kiest natuurlijk zelf wanneer dat het best past. Misschien is het handig als hij even een vertaalcomputer kan raadplegen? Zijn er medecursisten met dezelfde thuistaal die hem kunnen helpen om jouw instructies uit te leggen? Of kan hij de eerste versie van de opdracht in een andere taal maken?
- ✓ Geef de instructie voor je opdracht altijd in het Nederlands en vraag ook terugkoppeling in het Nederlands. Zo creëer je een ideale oefenkans voor je anderstalige cursist.
- ✓ Gebruik een talenpaspoort, jokerkaarten of andere werkvormen om de talige achtergrond van je cursisten te valideren. Je cursisten kunnen die individueel opstellen, maar je kan ze ook klassikaal gebruiken. Meer informatie hierover vind je op <https://www.huisnederlandsbrussel.be/meertaligheid-in-je-opleiding-0>

Uit verschillende onderzoeken blijkt dat het welbevinden van je cursist vergroot als je zijn identiteit erkent. Als je dus aandacht hebt voor zijn thuistaal, zorg je voor een positief leerklimaat in je klas; een veilige plek waar verschillende talen en culturen een plaats krijgen.

TAALONTWIKKELEND LESGEVEN (TOL)

Begrijpen je leerlingen soms niet wat je bedoelt? Herhaal je vaak hetzelfde in je klas, zonder resultaat? Wil je efficiënter lesgeven, en je leerlingen actiever betrekken? Dan is kennis over taalontwikkelen lesgeven iets voor jou.

In onze ideale wereld geeft elke docent taalontwikkelen les: taal en vakinhoud komen geïntegreerd voor in de opleiding. De docent weet dat taal bepalend is voor studiesucces en geeft gevarieerd les met aandacht voor taal. In de les komen context, interactie en taalsteun aan bod: de 3 pijlers waarop taalontwikkelen lesgeven steunt.

Context

Context vormt het netwerk van begrippen, situaties, kennis en ervaringen waarin nieuwe leerstof en onbekende woorden een plaats krijgen. Gebruik transparante woorden om je cursisten aanknopingspunten te geven, help hen om voorkennis op te roepen of een kader te scheppen. Plaats je les of het nieuwe woord daarvoor in een groter geheel:

- Hoe hangt je les samen met de vorige of de volgende les?
- Is er een link met de actualiteit?
- Welke associaties roept het thema op?
- Welke afbeelding past hierbij?

Geef je ruimte aan context, dan zorg je voor een snelle transfer en een beter begrip van nieuwe leerstof.

Interactie

Interactie blijkt tot schoolsucces te leiden. We leren namelijk door kennis met elkaar te delen, vragen te stellen, vragen te beantwoorden, samen te werken...

Stimuleer je cursisten dus om over de leerstof te praten en te schrijven, met aandacht voor de nieuwe termen die daarbij komen kijken. In je klas kan dat op drie manieren: klassikale interactie met een onderwijsleergesprek, samenwerkend leren en één-op-één begeleiding.

Vooraf groepswerk en duowerk (samenwerkend leren) zorgen voor interactie. Geef cursisten zinvolle en realistische opdrachten. Zorg ervoor dat ze elkaar nodig hebben om de opdracht tot een goed einde te brengen. Laat hen met elkaar uitwisselen.

Taalsteun

De derde pijler van taalontwikkelen is taalsteun. Hij omvat alle steun die je aan de cursist geeft om een nieuwe taal (schooltaal, vaktaal...) te begrijpen en te produceren. Taalsteun kan je in drie categorieën onderverdelen: taalleerstrategieën, taalsteun voor begrip en taalsteun voor productie.

Met taalleerstrategieën geef je de cursist praktische handvaten om te 'leren leren'. Hij pikt ook de expliciete vaktaal op en wordt vaardig in het gebruik van zowel formele als informele taal. Bij taalsteun gericht op begrip pas je jouw taal aan zodat de cursisten je beter begrijpen. Je vindt er meer info over in de fiche over duidelijke mondelinge instructietaal en in de fiche over duidelijk cursusmateriaal. Bij taalsteun gericht op productie bied je hulpmiddelen aan, zodat cursisten makkelijker teksten schrijven of mondelinge opdrachten uitvoeren.

Instructiefiche

Wat

Je past je les aan zodat je cursisten actiever deelnemen. Om dat doel te bereiken, zijn 'interactie', 'context' en 'taalsteun' van belang. Wij tonen je hoe je die drie pijlers concreet in je lespraktijk vertaalt.

Doel

Als je taalontwikkelen lesgeeft, ondersteun je de cursist bij de ontwikkeling van zijn taalvaardigheid tijdens de les. Je laat vakdoelen en taaldoelen tegelijk aan bod komen. Een betere taalvaardigheid leidt namelijk tot meer studiesucces en goede prestaties op de werkvloer.

Door wie

Docenten, taalcoaches en taalverantwoordelijken

Materiaal

- De checklist TOL die je op de website van het Huis kan vinden
- Jaarlijkse vormingen TOL van het Huis, voor meer tips
- Je lesvoorbereiding

Tijd

Starten met taalontwikkelen lesgeven vraagt tijd. Ben je al ervaren? Dan kost taalontwikkelen lesgeven je minder moeite en heeft het alleen maar voordelen voor zowel docent als cursist.

Hoe ga je te werk?

Stap 1

Zorg ervoor dat jij en je collega's voldoende kennis hebben over TOL. Zoek je naar meer informatie over taalontwikkelen lesgeven? Ben je benieuwd naar andere werkvormen of advies over de opbouw van je lessen? Kom je graag meer te weten over de taalsteun die je kan bieden? Volg dan een vorming TOL bij het Huis. In onze vorming komt elke pijler aan bod met concrete tips, praktische toepassingen en handige websites. Op het einde van de sessie krijgen de deelnemers een TOL-boekje. Daarin is alle info overzichtelijk samengevat en geïllustreerd. Er staat bovendien een checklist in waarmee je kan nagaan in welke mate jij en je collega's nu al taalontwikkelen lesgeven.

Stap 2

Als je de vorming gevolgd hebt, ga je zelf aan de slag met de nieuwe inzichten. De checklist TOL helpt je bovendien om een zicht te krijgen op de sterktes en zwaktes van de huidige lesaanpak.

Je kan daarbij ondersteuning vragen aan de taalverantwoordelijke in je opleiding of aan de taaladviseur van het Huis als je opleiding door hen wordt gecoacht.

Stap 3

Gebruik de checklist TOL om je lessen een jaar later te evalueren, of vraag dat aan een collega of taalverantwoordelijke. Heb je vooruitgang gemaakt? Waar loop je vast? Overleg eens met je collega's of taalverantwoordelijke.

TIPS OM WOORDENSCHAT IN TE OEFENEN

- ✓ Met een woordenblik kan je vak- of schooltaal inoefenen. Verzamel moeilijke woorden op papiertjes en stop ze in een pot. Oefen ze aan het begin of op het einde van de les met verschillende werkvormen zoals 'taboe', 'galgje', 'uitbeelden' of 'loopdictee'.
- ✓ Je vindt deze werkvorm en nog veel meer inspiratie over woordenschat inoefenen in de Taaldoos van het Huis. Contacteer ons voor meer informatie via taalinjeopleiding@huisnederlandsbrussel.be.

TAALCOACHING

Samen met de docenten werkt de taalcoach mogelijke taaldrempels weg in de les of de opleiding en creëert hij taalleerkansen voor de cursisten. Hij ondersteunt docenten en cursisten in een beroepsopleiding of een werkervaringsproject om hun Nederlands te bevorderen.

Een taalcoach kan zowel docenten als cursisten ondersteunen. Hoeveel ondersteuning hij kan bieden is in elke situatie verschillend en wordt daarom best in afspraken vastgelegd. Cursistgerichte taalcoaching is verschillend van docentgerichte taalcoaching. Bij de eerste variant focust de taalcoach op de ondersteuning van cursisten bij de vakles. Wanneer het zwaartepunt bij de docenten ligt, concentreert de taalcoach zich op de mogelijke aanpassingen in de vakopleiding, zoals bijvoorbeeld Duidelijk Nederlands gebruiken en taalleerkansen creëren.

Docent- en cursistgerichte coaching zijn steeds met elkaar verweven. We raden niet aan om enkel cursisten te coachen. De opleiding kan er wel voor kiezen om cursist- en docentgerichte coaching uit elkaar te halen en hier 2 verschillende taalcoaches voor in te zetten.

Wat is het profiel van de taalcoach?

- ▶ Hij heeft kennis over duidelijk Nederlands.
- ▶ Hij kent de principes van taalontwikkeldend lesgeven: hij coacht de vakdocent om meer taalleerkansen te creëren en onnodige drempels weg te werken.
- ▶ Hij heeft kennis over talige strategieën, zoals vragen leren stellen, notities nemen, vaktaal inoefenen, instructies begrijpen, verslag uitbrengen, enz.
- ▶ Hij is op de hoogte van het taalprofiel van de werkvloer of heeft een goed beeld van de taaltaken op de werkvloer. Zo kan hij er samen met de vakdocent actief aan werken tijdens de lessen.
- ▶ Idealiter kan de taalcoach tips geven vanuit zijn eigen ervaringen.

Wat zijn de mogelijke taken van de taalcoach?

- ▶ Een taalcoach kan samen met de docent op zoek gaan naar een manier om meer oefenkansen in de les te integreren
- ▶ Een taalcoach helpt de cursisten om de les beter te begrijpen
- ▶ Een taalcoach zorgt met zijn geïntegreerde aanpak voor meer kansen voor de cursist om zijn Nederlands te verbeteren. De cursist leert Nederlands tijdens de beroepsopleiding, en niet in een aparte cursus.

Instructiefiche

Wat

Een handleiding om met taalcoaching te starten in je opleiding

Doel

Een taalcoach ondersteunt de docent bij taalontwikkelen lesgeven. Dat maakt van vaklessen ook taallessen. Een cursist leert op die manier het Nederlands dat relevant is voor zijn beroep. Hij kan zo sneller aan de slag.

Door wie

Taalcoach van de opleiding

Hoe ga je te werk?

Stap 1: bespreek het plan van aanpak

- De taalcoach en de taalverantwoordelijke plannen een overleg in. Begeleidt het Huis hen bij de aanpak van taalcoaching? Dan maken ze ook een afspraak met de taaladviseur van het Huis.
- De taalcoach, de taalverantwoordelijke en de adviseur van het Huis, leggen samen vast wat de aandachtspunten van de coaching zijn. Ze bepalen ook bij welke taalacties de taalcoach zal ondersteunen. Ze kunnen daarvoor teruggrijpen naar het taalbeleidsplan.
- Vervolgens nemen ze pagina 3 (randvoorwaarden) en pagina 4 (opleidingen en vorming) van de checklist Taalcoaching samen door.

Stap 2: organiseer een teammoment met de docenten

In een teammoment informeer je de docenten over het doel van het taalcoachingstraject, de aanpak ervan en de taalacties die je voorstelt.

Grijp het moment aan om de docenten warm te maken voor een vorming over taalcoaching die je zelf geeft. Op die manier toon je ook de meerwaarde van een taalcoach in de opleiding aan. Of je kan bij die gelegenheid een vorming op maat van het Huis voorzien.

Stap 3: bereid samen met de docent de coaching voor

Een coachingstraject start met een gesprek (max. 30 min) tussen de docent en de taalcoach. De coach neemt voldoende tijd om te luisteren naar de bekommernissen van de docent over taal in de les en de opleiding. Hij verzamelt inzichten over de ervaringen en sterktes van de docent.

De taalcoach maakt goede praktische afspraken met de docent. Wanneer spreken ze af? Hoe verloopt de communicatie? Welke noden heeft de docent? Wat zijn de werkpunten voor de cursisten? Zorg ervoor dat je de afspraken noteert. Dat geeft je een houvast in het verdere verloop van het coachingstraject.

Stap 4: coach de docent

- ✎ Observeer de docent tijdens zijn les. Bespreek vooraf goed wanneer het zinvol is om langs te gaan. Ga observeren aan het begin van de les (als de docent instructies geeft), bij lessen met veel interactie en bij meer theoretische onderdelen.
- ✎ Zorg dat er voldoende tijd is voor kort, informeel overleg. Ga pas langdurig observeren als je eerst al enthousiasme over je inbreng hebt opgewekt. Wees flexibel en proactief.
- ✎ Geef de docent positieve feedback. Vertrek daarvoor vanuit de cursisten: met welke aanpassingen zijn zij gebaat? Geef de docent ten slotte voldoende tijd om jouw tips uit te proberen in de les.
- ✎ Een alternatief is samen lessen voorbereiden en geven, gecombineerd met feedbackmomenten. Deze aanpak werkt goed voor docenten die actieve ondersteuning willen.
- ✎ Je kan ook volledige docententeams coachen. Docenten observeren elkaar, na een vorming TOL. Ze geven elkaar feedback, onder begeleiding van een taalcoach die hen inhoudelijke input geeft en gezamenlijke ideeën concreetiseert.
- ✎ Hoe je de coaching van docenten ook aanpakt, ze heeft hoe dan ook een onrechtstreeks positief effect op het leervermogen van de cursisten in de klas van de docent. Je kan tegelijkertijd of nadien ook inzetten op cursistgerichte coaching. Een taalcoach ondersteunt de cursist dan bij de verwerking van de lessen en de bevordering van zijn taalvaardigheid.

Materiaal

Checklist Taalcoaching die je kan downloaden op onze website.

Tijd

- ✎ Docentgerichte taalcoaching: 1 à 2 uur per week/docent, minimum 2 uur om te starten. De duurtijd hangt af van de noden van de docent.
- ✎ Cursistgerichte taalcoaching: Organiseer cursusgerichte taalcoaching zo veel mogelijk op de opleidingsvloer. Lukt dat niet altijd? Werk dan tijdens aparte momenten in kleine groepjes. Op die manier heb je een groter bereik, meer mogelijkheden tot interactie en meer oefenkansen dan bij een individuele coaching.

DUIDELIJKE MONDELINGE INSTRUCTIETAAL

Ook jouw taalgebruik maakt deel uit van de communicatie met een anderstalige of laagtaalvaardige cursist. In je les wil je namelijk kennis delen en die zit zonder uitzondering verpakt in taal. Zowel voor anderstalige als Nederlandstalige cursisten is het fijn als die taal helder is. Een cursist hoeft zich dan niet te verliezen in jouw complexe instructies, maar kan zich focussen op zijn leerproces.

Je kan je cursist helpen door de opdrachten begrijpelijk te verwoorden en aandacht te schenken aan complexe woorden of uitdrukkingen. Je kan heel wat doen om je cursist te ondersteunen bij het begrip van je lessen.

Instructiefiche

Wat

We geven je een overzicht van de belangrijkste tips voor duidelijke instructietaal.

Doel

Als docenten deze tips toepassen, begrijpen hun cursisten de instructies beter en leren ze sneller.

Door wie

Vakdocenten en taalcoaches

Hoe ga je te werk?

Gebruik de tips hieronder om je mondelinge instructies aan te passen. Je kan de lijst individueel gebruiken of er in je vakgroep mee werken. Vraag advies aan een collega of de taalcoach.

1. Maak je zinnen zo kort mogelijk. (max. 10 woorden)
2. Gebruik eenvoudige en herkenbare woorden.
3. Maak je zinnen actief.
4. Pas op met beeldspraak en woordspelingen.
5. Gebruik dezelfde structuur bij veel gebruikte instructies.
6. Gebruik geen onnodige vaktalwoorden en leg nieuwe of moeilijke woorden uit.
7. Gebruik verschillende manieren om woorden uit te leggen: gebaren, mimiek en demonstraties, maar ook illustraties of foto's, pictogrammen en symbolen.
8. Spreek trager en voldoende luid. Articuleer duidelijk en spreek geen dialect.
9. Controleer of de cursist je begrepen heeft.
10. Verbeter op een respectvolle manier en geef feedback.

Materiaal

- Lijst met tips duidelijke instructietaal
- Lesmateriaal

Wil je graag weten hoe je deze en bijkomende tips concreet maakt? Of hoe je aan de slag kan met instructiefiches? Surf dan naar onze website en schrijf je in voor een vorming over duidelijke instructietaal. Vind je ze niet terug in ons aanbod? Contacteer ons dan via taalinjeopleiding@huisnederlandsbrussel.be voor een vorming op maat.

DUIDELIJK CURSUSMATERIAAL

Cursisten hebben soms moeite om lange teksten te lezen. De lay-out ervan is weleens onoverzichtelijk of er staan veel onbekende woorden en uitdrukkingen in de cursus. De onduidelijkheid van een tekst bezorgt je cursisten frustraties, waardoor ze afhaken en de leerstof niet begrijpen.

Wij geven je tips zodat je je lesmateriaal in duidelijke taal kan herschrijven. Hoe geef je structuur mee? Hoe zorg je voor een rustige lay-out en welke woorden gebruik je?

Instructiefiche

Wat

Wij geven je tips om je lesmateriaal in duidelijke taal te herschrijven.

Doel

- Toegankelijk cursusmateriaal maken in duidelijke taal
- Geschreven cursusmateriaal checken
- Collega's feedback geven

Door wie

Voor taalverantwoordelijken, taalcoaches en docenten

Hoe ga je te werk?

Gebruik de tips hieronder om je lesmateriaal te (her)schrijven. Je kan de lijst individueel gebruiken of er in je vakgroep mee werken. Vraag advies aan een collega of de taalcoach.

1. **Ken je cursisten:** voor wie schrijf je? Wat kunnen ze?
2. **Maak het overzichtelijk:** gebruik tussenkopjes, witregels, opsommingen en kaders.
3. **Maak het vet:** vet is beter dan onderlijnen, cursief schrijven of hoofdletters gebruiken.
4. **Hou het bondig:** schrijf korte alinea's met korte zinnen. Schrap overbodige informatie.
5. **Hou het simpel:** geef één boodschap per alinea.
6. **Maak het visueel:** gebruik duidelijke foto's, pictogrammen en symbolen
7. **Schrijf zoals je spreekt:** vermijd formele taal. Test je tekst en lees hem hardop voor.
8. **Schrijf actief:** vermijd passieve zinnen zoveel mogelijk. Geef instructies in de bevelvorm.
9. **Let op je woorden:** gebruik eenvoudige en transparante woorden. Schrijf afkortingen uit.
10. **Pas op je zinnen:** vermijd figuurlijke taal en woordspelingen.

Materiaal

- Checklist duidelijk cursusmateriaal
- Lesmateriaal

Ben je op zoek naar herschrijftips voor cursisten die het taalniveau B1/B2 behaalden? Check onze website dan voor een checklist duidelijk cursusmateriaal op dit niveau.

INZETTEN OP SPREEKSTRATEGIEËN

Taalverwerving is een circulair proces. Taal is niet iets wat je in isolatie leert en waarmee je pas naar buiten komt bij perfecte beheersing. Een leerder ontwikkelt competenties door telkens opnieuw communicatieve activiteiten uit te voeren.

Voor een taalleerder verloopt interactie soms moeizaam. Hij blokkeert, is bang om fouten te maken en voelt zich onzeker. Of hij struikelt over zijn woorden en kan zich niet goed en duidelijk uitdrukken. Jij kan jouw cursist hiermee leren omgaan door te trainen op spreekstrategieën.

Instructiefiche

Wat

We lijsten een aantal spreekstrategieën voor je op. Leer je cursist enkele van deze strategieën te gebruiken.

Doel

Spreekstrategieën helpen je cursisten om zich staande te houden in communicatieve situaties. Met die strategieën kunnen ze hun taalcompetenties verder ontwikkelen tijdens communicatieve activiteiten.

Door wie

Voor taalcoaches en docenten.

Hoe ga je te werk?

Stap 1: Zorg voor de juiste mindset bij je cursisten

- ✎ Maak je cursisten duidelijk dat blokkeren bij het leerproces hoort. Het is een normale reactie.
- ✎ Vertel je cursisten dat er in dat geval trucjes zijn om verder te gaan: spreekstrategieën!

Stap 2: Leer je cursisten enkele strategieën te gebruiken

- ✎ Leer je cursisten om eenvoudige woorden te ondersteunen met gebaren.
- ✎ Leer je cursisten om het te signaleren als ze een gesprek niet kunnen volgen. "Ik begrijp het niet. Wat bedoel je?"
- ✎ Leer je cursisten om te switchen naar een andere taal. "Dit is moeilijk in het Nederlands. Ik zeg het in het Frans. En faite, je voulais demander ce que ... Hoe vraag je dat in het Nederlands?"
- ✎ Leer je cursisten enkele vlotte reacties. "Oh, da's erg! Da's fijn. Da's jammer. Veel plezier! Geniet ervan."
- ✎ Leer je cursisten eenvoudige vragen stellen, zodat ze het gesprek zelf kunnen sturen. "Wie heeft dat gezegd? Waar heb je dat geleerd? Wat hebben jullie gisteren gedaan? Kan je een voorbeeld geven?"
- ✎ Leer je cursisten hulpzinnen gebruiken om tijd te winnen. "Ik bedoel... Hoe zeg je dat nu weer? Begrijp je? Wacht even, eum ... Hoe moet ik dat zeggen?"

- ✎ Leer je cursisten om kort en simpel te beschrijven wat ze willen zeggen. Vertel hen dat ze basiswoordenschat mogen gebruiken en het niet te ingewikkeld moeten maken.
- ✎ Leer je cursisten het gebruik van transparante woorden. Dat zijn woorden die in verschillende talen erg gelijkend zijn. Ze zijn dus ook voor veel mensen verstaanbaar. Voorbeelden zijn: annuleren, telefoneren, registreren, printen.
- ✎ Leer je cursisten om voorbeelden te gebruiken om concreet te maken wat ze bedoelen. "Ik loop, ik zwem, ik fiets. Ik ben ... Hoe zeg je dat? Sportief."

MEE(R) MET HET HUIS

De taalbeleidsadviseurs van het Huis van het Nederlands Brussel zijn de ideale partners in de zoektocht naar een taalbeleid op maat van jouw organisatie. We helpen je graag om het taalbeleid in jouw opleiding tot in de puntjes vorm te geven. We zetten in op materiaalontwikkeling, coaching van werkgroepen, docenten en volledige opleidingsteams én het geven van workshops.

Vaak is zo'n vorming voor docenten een goede start om een taalactie verder uit te werken. Na een vorming over taalontwikkelen lesgeven kan het Huis bijvoorbeeld docenten individueel coachen. Of een vorming rond meertaligheid wordt opgevolgd door een intervisie op maat van je opleiding. Ga je voor een vorming rond taaltaken? Dan kan een vervolgtraject rond diezelfde taaltaken interessant zijn.

Onze vormingen voor docenten stelden we al aan je voor. Maar we bieden ook sessies voor cursisten aan. Tijdens 'Nederlands leren en oefenen in Brussel' ontdekken je cursisten de leer- en oefenkansen in de buurt van je opleiding of van waar ze wonen. Wil je die kansen liever zelf organiseren? Dan ondersteunt het Huis je opleiding bij het opstarten van een conversatietafel, een buddy-systeem ...

Steeds meer opleidingen hebben bovendien een eigen taalcoach. Ook voor hen heeft het Huis een ondersteunend aanbod. We brengen de verschillende Brusselse taalcoaches met elkaar in contact zodat ze ervaringen kunnen uitwisselen. En het Huis ondersteunt taalcoaches bij de opstart en uitvoering van hun functie.

Heb je vragen over taal op organisatieniveau of wil je het taalniveau van je cursisten systematisch testen? Dan kan het Huis je ook adviseren. We bieden ondersteuning bij de opstart van voor- of neventrajecten Nederlands en bij testafnames.

Op onze website vind je een up-to-date overzicht van ons aanbod. Je kan er meteen inschrijven voor de sessie die je interesseert of een aanvraag doen voor begeleiding. Vind je jouw vraag niet in het overzicht terug?

Contacteer ons dan op taalinjeopleiding@huisnederlandsbrussel.be. We bekijken samen hoe we kunnen helpen.

Verankering

Heeft je organisatie hard gewerkt aan een taalbeleidsplan? Of selecteerde je een aantal taalacties en stelde je doelstellingen op? Dan is het nu een kwestie van dat plan of die doelstellingen onder de aandacht te houden.

Het taalbeleid in je organisatie mag niet stilvallen, maar krijgt bij voorkeur een gestructureerde plaats in jullie werking. Hoe zorg je daarvoor?

- Verzamel alle documenten over taalbeleid op een gedeelde plaats op het intranet van je opleiding. Zo kunnen ze andere geïnteresseerden inspireren. Maak 1 persoon verantwoordelijk voor het onderhoud ervan.
- Is je werkgroep erg groot? Zet dan verschillende werkgroepen op om taalacties uit te werken. Zo vergroot je de betrokkenheid van alle werkgroepleden.
- Voorzie elk jaar een moment om het taalbeleidsplan te evalueren. Bereiken de uitgevoerde acties het vooropgestelde doel? Selecteer ook nieuwe acties voor het komende schooljaar.
- Blijf op de hoogte van frustraties, bedenkingen en suggesties van docenten. Vraag hen regelmatig naar hun mening.
- Neem als taalcoach/taalverantwoordelijke deel aan het overleg van de verschillende vakwerkgroepen.

BIJSCHOLING EN PROFESSIONALISERING VAN DOCENTEN

Door ervoor te zorgen dat jij en je collega's goed op de hoogte blijven van taalbeleid, blijft jullie aanpak actueel en efficiënt. Hoe doe je dat?

- Organiseer netwerken met gelijkaardige opleidingsorganisaties. Docenten en taalcoaches kunnen via intervisie heel wat leren van elkaar.
- Doe beroep op het Huis voor nazorg. Laat nieuwe docenten deelnemen aan onze bestaande vormingen of schakel ons in voor vormingen op maat over een specifiek thema. (vb. duidelijk cursusmateriaal voor je opleiding)
- Zet in op professionalisering van collega's. Spoor hen aan om bij elkaar te gaan observeren. Of schakel ervaren docenten in voor de coaching van nieuwe docenten.

- ✎ Volg als taalverantwoordelijke goed op welke nascholingen relevant zijn en toon docenten de weg naar een gepast aanbod. Dat kan een individuele vorming zijn, maar je kan bijvoorbeeld ook nascholing plannen op een interne studiedag voor al je collega's.
- ✎ Zorg voor intervisie bij collega's in dezelfde of een gelijkaardige opleidingsorganisatie.

COMMUNICATIE VAN TAALBELEID

Zoals bij erg veel veranderingen in een organisatie, is communicatie van groot belang. Ook voor een sterk taalbeleid is goede communicatie dus essentieel. Hoe pak je dat aan?

- ✎ Zet taalbeleid regelmatig op de agenda van teamoverleg. Laat docenten hun succesverhalen delen en geef een update over de laatste stand van zaken.
- ✎ Deel verhalen en nieuwtjes in jullie nieuwsbrief of op een ander communicatiekanaal.
- ✎ Neem jullie taalvisie op in vacatureteksten en het jobprofiel van nieuwe medewerkers. Je kan er duidelijk maken hoe de opleiding aan taalbeleid werkt.
- ✎ Vermeld die visie op jullie websites en/of promo-materiaal. Breng de cursisten op de hoogte van de acties die je zal ondernemen. En vertel hen duidelijk wanneer ze terecht kunnen bij de cursistgerichte taalcoach.
- ✎ Vermoed jullie visie en gerealiseerde acties in het jaarverslag van je opleidingsorganisatie. Je mag gerust duidelijk maken dat jullie extra inspanningen doen voor een toegankelijke opleiding.

Lexicon

Anderstalig

een anderstalige is iemand voor wie een taal – in dit boekje het Nederlands - niet zijn eerste taal is.

ERK

gemeenschappelijk Europees Referentiekader. Het beschrijft het niveau waarop iemand een Europese taal beheerst.

Leer- en oefenkansen

mogelijkheden om Nederlands te leren en te oefenen die een opleiding aanbiedt aan cursisten of werknemers.

Lesobservatie

een collega of een medewerker van het huis is aanwezig tijdens je les. Hij volgt je les vanuit het oogpunt van een cursist en bekijkt wat de moeilijkheidsgraad ervan is op taaltvlak, waar taaldrempels en oefenkansen zitten.

Taalacties

acties om met taal aan de slag te gaan en zo het taalbeleid van je opleiding concreet te maken.

Taaladviseur

een medewerker van het Huis die het taalbeleidsproces mee vormgeeft en actief opvolgt.

Taalanalyse

een collega of een medewerker van het Huis brengt alle talige aspecten van de opleiding en de werkvloer in kaart.

Taalbeleidsplan

een document waarin de visie, gemaakte taalafspraken en geplande taalacties gebundeld worden.

Taalcoach

iemand die het taalleerproces van de cursist tijdens de lessen ondersteunt of de docent coacht bij de vertaling van de principes van taalontwikkelen lesgeven naar zijn eigen lespraktijk. Het Huis zet vooral in op taalcoaching van docenten.

Taaldrempels

talige uitdagingen waardoor een cursist de opleiding niet of moeilijk kan volgen.

Taaleisen

de eisen die een opleiding/werkgever stelt over de taalvaardigheid van deelnemers.

Taalleerlijn

via een leerlijn kunnen de cursisten stapsgewijs de taaldoelen Nederlands verwerven.

Taalniveau

Het niveau waarop iemand een taal beheerst. Daarvoor evalueer je de taalvaardigheid voor spreken, schrijven, luisteren, lezen en gesprekken voeren.

Taalontwikkelen lesgeven

een lesmethode waarin taalsteun, interactie en context centraal staan. Met taalontwikkelen lesgeven leren cursisten tegelijkertijd een vak en een taal (in dit geval Nederlands).

Taalprofiel

een uitgebreide inventaris van alle taalvaardigheden die een cursist nodig heeft om in een bepaalde context te functioneren, vb. als student, als stagiair, als werknemer...

Taalsteun: bewust hulp aanbieden, zodat een cursist ondersteund wordt bij zijn taalleerproces.

Taaltaak

Taaltaken zijn realistische taken. Ze komen dus in het echt voor in een zo authentiek mogelijke context. Dit kan ook een simulatie zijn. Ze leiden tot een concreet resultaat of product, bijvoorbeeld een gesprekje, een ingevuld formulier of een mailtje. Er is sprake van een open situatie, waarin de leerlingen zelfstandig functioneren in de doeltaal op hun niveau. (<https://www.slo.nl>).

Taalverantwoordelijke

de medewerker van de opleiding die het taalbeleidsplan opvolgt, bijstuurt en regelmatig evalueert.

Thuis taal

De taal of talen die iemand spreekt of sprak met respectievelijk zijn vader en moeder, en de taal of talen die deze ouders in het gezin onderling met elkaar gebruiken of gebruikten (BRIO-taalbarometeronderzoek, 2019).

Vaktaal

de talenkennis die cursisten nodig hebben tijdens hun stage en bij de uitvoering van hun job.

Werkgroep taal

een werkgroep taal ondersteunt de taalverantwoordelijke bij de denkoefeningen rond taalbeleid, de uitvoering van de taalacties, de terugkoppeling naar het team, de opvolging van afspraken, ...

Bronnen

- Berckmoes, D., Bonne, P., Heeren, J., Leuridan, M., Mestdagh, I., & Vrijders, J. (2019). *Taalbeleid en taalondersteuning: wat werkt? Inspiratie en praktijkvoorbeelden uit het hoger onderwijs*. Tiel: Lannoo.
- Bogaert, N., & Van Den Branden, K. (2011). *Handboek taalbeleid secundair onderwijs*. Leuven: Acco.
- Bolle, T., & van Meelis, I. (2014). *Taalbewust beroepsonderwijs. Vijf vuistregels voor effectieve didactiek*. Bussum: Coutinho.
- Bonne, P., De Moor, A., Van Hoyweghen, D., & Vrijders, J. (2014). *Taalontwikkelen lesgeven in het hoger onderwijs*. Hoe doe je dat? Gent: Academia Press.
- Brussels instituut voor statistiek en analyse (BISA). (2020). *Bevolking Nationaliteiten*. Geraadpleegd op 12 augustus 2020, van <https://bisa.brussels/themas/bevolking/nationaliteiten>
- Council of the European Union. (2014). *Conclusions on multilingualism and the development of language competences*. Geraadpleegd van https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/educ/142692.pdf
- Cummins, J. (2000). *Language, power and pedagogy: Bilingual children in the crossfire*. Clevedon, UK: Multilingual Matters.
- De Hert, W. (2008). *Taalbeleid in de praktijk. Een uitdaging voor elke secundaire school*. Mechelen: Plantyn.
- Deygers, B. (2019, december). *Leiden alle trajecten naar A2? (Schijn)equivalentie in het Vlaamse NT2-onderwijs*. Key Note gepresenteerd bij Brusselse Taalcoachdag, Brussel, België.
- Dirkse-Hulscher, S., & Talen, A. (2018). *Het groot werkvormenboek. Deel 1. Dé inspiratiebron voor resultaatgerichte trainingen, vergaderingen en andere bijeenkomsten*. Amsterdam: Boom.
- European Commission. (z.d.). *About Multilingualism Policy*. Geraadpleegd op 12 augustus 2020, van https://ec.europa.eu/education/policies/multilingualism/about-multilingualism-policy_en
- Garcia, O., & Wei, L. (2014). *Translanguaging: language, bilingualism and education*. New York: Palgrave Macmillan.
- Gatz, S. (2019). *Oriënteringsnota 2019-2024 voor de promotie van meertaligheid*. Geraadpleegd van https://svengatz.be/swfiles/files/BELEIDSNOTA%20NL_2.pdf
- Govaerts, S. (2018, 22 maart). *Goede feedback van de leraar doet leerlingen meer leren*. Klasse. Geraadpleegd van <https://www.klasse.be/130859/goede-feedback-van-de-leraar-doet-leerlingen-meer-leren/>
- Hajer, M., & Meestringa, T. (2015). *Handboek taalgericht vakonderwijs* (3e herziene druk). Bussum: Coutinho.

- Huis van het Nederlands Brussel, & Bernolet, L. (2019). *Model NL*. Brussel, België: Huis van het Nederlands Brussel.
- Hulstijn, J. (2015). *Explaining phenomena of first and second language acquisition with the constructs of implicit and explicit learning: The virtues and pitfalls of a two-system view*. *Implicit and Explicit Learning of Languages*, 48, 25–46. <https://doi.org/10.1075/sibil.48.02hul>
- Janssens, R. (2018). *Meer taligheid als opdracht*. Brussel, België. VUBpress.
- Jaspaert, K., & Frijns, C. (2017). *Taal leren: van kleuters tot volwassenen*. Tiel, België: Lannoo Campus.
- Kotter, J. P. & Cohen, D. S. (2011). *Het hart van de verandering. De principes van Leiderschap bij verandering in de praktijk*. Schoonhoven: Academic Service.
- Lanssens, A., Speybrouck, S., & Vanherf, A. (2001). *Nederlands op de werkvloer. Een handleiding voor organisatoren en lesgevers Nederlands op de werkvloer in Vlaanderen*. Leuven: Garant.
- Lievens, J., Frijns, C., Van Daele, T., Peetermans, M., Lenaerts, M., Jacobs, L., Bergervoet, B., Van Laer, S. (2015). *Touch2Learn*. Een website over het krachtig inzetten van mobiele technologie in het hoger onderwijs.
- Oxford, R. L. (2003). *Language learning styles and strategies: Concepts and relationships*. *IRAL - International Review of Applied Linguistics in Language Teaching*, 41(4), 1–9. <https://doi.org/10.1515/iral.2003.012>
- Platform Taalgericht Vakonderwijs. (2001, 30 november). Taalgericht vakonderwijs. Geraadpleegd op 26 augustus 2019, van <http://taalgerichtvakonderwijs.nl/>
- Rosiers, K. (2017). "Unravelling Translanguaging", In Wedin, A., Rosén, J., Paulsrud, B., & Straszer, B. (ed.), *Translanguaging and education: New perspectives from the field*. Bristol: Multilingual Matters.
- Senge, P., Kleiner, A., Roberts, C., Ross, R., Roth, G., & Smith, B. (2000). *De dans der verandering. Nieuwe uitdagingen voor de lerende organisatie*. Den Haag: Academic Service.
- Steunpunt Diversiteit en Leren. (2011). *Over meertaligheid.be*. Geraadpleegd op 12 augustus 2020, van <http://meertaligheid.be/over-meertaligheid-be>
- Tichelhoven, A. (2017). "Translanguaging: een oplossing voor meertalige klassen?", In Agirdag, O. & Kambel, E-R. (ed.). *Meertaligheid en onderwijs*. Amsterdam: Boom Uitgevers.
- Van Avermaet, P. (2016). *Meertaligheid als realiteit op school*. Geraadpleegd op 26 december 2018, van <http://data-onderwijs.vlaanderen.be/documenten/bestand.ashx?nr=6366>
- Van de Craen, P. (2019, mei). *Meertaligheid in de grootstad en hoe daarmee om te gaan. Oplossingen voor hangende problemen*. Workshop gepresenteerd bij Symposium meertaligheid in het onderwijs: histoire commune, Brussel, België.
- Van den Branden, K., & Vanbuel, M. (2023). *Taal op school. 75 vragen over taalbeleid in het secundair onderwijs*. Kalmthout: Pelckmans.
- van der Heide, W., & Bijkerk, L. (2006). *Het gaat steeds beter! Activerende werkvormen door de opleidingspraktijk*. Houten, Nederland: Bohn Stafleu van Loghum.
- Van Hoyweghen, D. et al. (2010). *Naar taalkrachtige lerarenopleidingen*. Bouwstenen voor taalbeleid. Mechelen: Plantyn.
- Vanniarajan, S. (1990). *Language Learning Strategies: What Every Teacher Should Know* by Rebecca L. Oxford. *Issues in Applied Linguistics*, 1(1). Retrieved from <https://escholarship.org/uc/item/1446j36q>

Huis van het Nederlands Brussel
Philippe de Champagnestraat 23
1000 Brussel

www.huisnederlandsbrussel.be

© 2023, Huis van het Nederlands Brussel

V.U. Patrick Manghelinckx, Philippe de Champagnestraat 23, 1000 Brussel

Eerste druk D/2023/12.090/3

**HUIS VAN HET
NEDERLANDS**

BRUSSEL

